

BEKİR YILDIZ

KAÇAKÇI SAHAN

TÜRK SANATÇILARI DİZİSİ

BEKİR YILDIZ

KAÇAKÇI ŞAHAN

HIKÂYELER
(Dokuzuncu Basım)

CEM YAYINEVİ

İyi ana, iyi eş Güler'e

Güneş aylardan beri Mahra köyünün tepesine çökmüş, doğayı ışıklarıyla değil, sanki bedeniyle kavuruyordu. İnsanların kemikleri çözülürken, köyün yamacında akan Fırat da göğe karışmıştı.

Kış mevsimlerinde, koca adamları ürkütüp kıyısından baktırmıyan Fırat, şimdi el kadar çocukların ayaklan altında çiğneniyordu.

Su bunca azaldıktan sonra, Mahralılar için bir pençe gölge, bir yudum su aramaktan başka, geriye ne kalırdı...

Gaffar, mutlulukların böylesine ufalandığı bir mevsimde, dağların, denizlerin ötesindeki, bilmediği fakat duyduğu yeni bir dünyayı önce gönlünde kabartıyor, sonra da aklında zaptetmeye çabalıyordu.

Bir çuval buğday karşılığı çalışmak, ağanın gölgesinde yalanmak, Gaffar'ın babasını yatağa vur-

muştı. Toprak, şimdi, yıllardan beri kendisini deşen, dölliye bu adamı cezalandırıp altına almak için sabırsızlanıyordu âdeta.

Bu gerçeği kavriyan Gaffar, başarabileceği son bir görev yüklemek istiyordu babasına. Ayağa kalktı. Uzun boyunun gölgesi, duvarlarda devleşti. Az sonra bu gölgeler yerde sürünüp dışarının karanlığında eridi. Gaffar üç beş dam sonra durdu. Kararsız birkaç dakika yaşadı. Sonra güçlenip baba ocağının kapısını çaldı. İçerden eski bir ses duyuldu :

«Kimdir o?»

«Benim ana, aç.»

Kapı açıldı. Gaffar'ın babası, eski bir yatağın içindeydi. Uyanıktı. Oğlunu görünce sevindi:

«Hoş gelmişsen Gaffar,» dedi. Benim de gönlüme gariplik çökmüştü. İyi ki geldin.»

Anası, yumak gibi olmuş ihtiyar bedenini, odanın bir köşesine taşıdı. Sonra bakışlarını Gaffar'ına bağladı. O pek az konuşurdu zaten. Hele erkeklerle konuşmamayı, ağzını kilitleyip dinlemeyi, töresel bir erdem sayardı.

Gaffar, babasına sordu :

«Nasılsan baba? Sızıların gene depreşti mi?»

Adam iç geçirdi:

«Bir sefer dert gelmeye görsün oğlum. Kolayına savuşup gitmez. Her yanım keçeleşti. Eh, ihtiyarlık. Bunca yıl toprakla cebelleşmek kolay mı ya?...»

Gaffar'ın kara gözleri, cılız ışığın altında parladı. Babasına açacağı sırra, daha fazla sahip çıkmadı :

«Bak baba,» dedi. «Bana huylanmıyacağına söz

verirsen, sana bir sır açacağım.»

Adam yatağın içinde kıpırdanırken, merakla sordu :

«Sırrın kanlı mıdır?»

«Yok baba. Kimseden kan alacağım yoktur, bilirsin. Fakat topraktan yana dertliyim. Uşaklarımın kursağı kurudu.»

Adam uzandığı yerden, bu sözlerin altından kalkamayacağını anladı. Sağ elini destek yapıp oturdu. Yorganı sırtına döşedi:

«Rahmetli dedenin bir sözü vardı: (Elle gelen düğün bayram) derdi oğlum. Fukaralık yalnız bizim ocağımıza çöreklenmemiştir ya. Herkesin boynu bükük.»

«Doğru baba, herkes açlıktan kırılmada. Emme sebebini bilen yok. Tüm obanın başına musallat olan belâyı ben, berk biliyem. Aha şu gözü kör olasıca traktördür. Ağa iyi ki eline bu meredi geçirdi. Ne poğ olduğunu meydana vurdu. Herkes etrafında it gibi fırlanmada, emme gel gör ki, o, bunca yılın azaplarına bile, kapısındaki itler kadar itibar etmemede. Bir traktör obadaki bunca adamın işini bir solukta yapmada. Biz de hâlâ gözümüzü yassılayıp ağanın çevresinde dolanmadayız. Halbusem traktör geldikten sonra sümsürük olduk baba. Diyem ki...»

Gaffar sustu. Yutkundu. Babası yürütülen konuşmayı noktalamak istedi:

«Ee... Sözünü düğümle bakalım.»

«Diyem ki: gidim bir traktör de ben alım ha!»

Bir köşeye büzülmüş, olan Gaffar'ın anası, ilk kez söze karıştı:

«Viş anam, başımıza küller. Bu nasıl hanek oğlum?»

Gaffar'ın babası çıkıştı:

«Sen sus avrat, hele. Kadın aklınla burnunu sokma. Bu iş taşkaleye gelmez.»

Gaffar sakince araya girdi:

«Bunda taşkaleye gelecek bir şey yok. Traktör almak benden, emme uşaklarıma sahip çıkmak sizden. Birkaç ay içinde, kaç babayiğit yüzünü sarıtırıp gurbete çıktı. Ben de gideceğim.»

Gaffar'ın babası kızdı:

«Doğup büyüdüğü obayı terklemek babayiğide yakışmaz. Ayağını kır ve bu sevdadan vazgeç Gaffar. Er olan, ancak asker ocağına, ya da namusu yere düşende, kan akıtıp mapusaneye gitmek için obasını boşlar. Yoksa senin gibi keyfi gurbete çıkmak soyumuzu lekeler.»

«Niye keyfi sayılsın baba?. Dügün dernek için mi gideceğim? Çalışacağam, para irkip traktör alacağam.»

«Bak Gaffar, bösböyük olmuşsan, askerlik etmişsen, emme hâlâ aklın havada. Traktörü inek mi belledin. Bir oda dolusu para ister. Hamdo Ağamız bile, bir traktör almak için az mı arazi sattı?»

Bu ara gaz lâmbası nefes alıp verdi. Işığı kısılıp uzadı. Gaffarın bir pençe sızı gelip böğrüne yapıştı. Aklında, daha önce duyduğu sözler oynadı. Babasına yeni bir soru açtı:

«Baba,» dedi. «Ağanın toprak sattığı essahtan doğru mudur?»

«He... Bunda şaşacak ne var. O kaç yılın ağası. Bugün satar, yarın sattığından çoğunu alır.»

«Ben duymuşam ki, o bizim de toprağımıza sahip çıkmış. Hm... Doğru mudur?»

Adam, yorganı toparlayıp tekrar sırtına döse-

di. Sonra kederli bir sesle sordu :

«Nerden duymuşsan oğlum?»

«Duymuşam işte. Emme bir sefer de senin ağzından duymak istedim.»

«Bu eski bir davadır Gaffar. Heç indirip kaldırmasan daha iyi. Ağayla başa çıkacak, biz mi kaldık koca obada.»

«Doğru baba. Ağa büyük, ağa kudretli. Onun karşısına dikilmek akıl kârı değil. Aslı var mı, onu anlamak istemişem ha...»

«Doğrudur Gaffar. Ağa devletin dağıttığı toprağı elimizden almıştır. Emme bu işte onun suçu yoktur oğlum. Ben bizzat ayağına kapanıp yalvarmışam» ille de benim toprağımı alması için.»

Gaffar kızdı. Fakat babasına karşı gelmek istemedi. Sesini düze çekip sordu :

«Bunu niye yaptın baba? Nasıl yaptın?»

Adam, bu önemli olayı, kendisini ve ağayı haklı çıkaracak yanlarıyla anlatmaya başladı:

«Sen silâh altına yeni düşmüştün oğlum. Bir gün köye devlet adamları geldi. Hepsi de kelli fellydi. Günlerce ağanın toprağını çizip biçtiler. Ve sonra hepimizi bir araya toplayıp meseleyi açtılar: Angara devleti köylüye toprak dağıtacak dediler. Hepimizin yüreği, sevinçten yaralı kuş gibi parpazlandı. Külahlarımızı havaya fırlattık. Emme sevincimiz kursağımızda kaldı. Gerisin geri tepti Gaffar. Niye mi? Meğer bir kısmımıza ağanın fazla toprağı, bir kısmımıza da Fırat'ın yamacındaki toprağı dağıtacaklarmış. Bu işe önce kimse yanaşmadı. Ağanın atadan kalma has malına kim el uzatır oğlum. Geriye kalan Fırat'ın yamacındaki toprak da onların hesabını yanılttı. Aangara devleti hesaba

oturduğunda Fırat incecik akarmış. Emme karar kıncaya dek Fırat taşmış ve kayda geçen özlü topraklar çakılla dolmuş oğlum. Bir poğa yaramazdı yanı.»

Gaffar, kaşlarını gerdi. Sonra büsbütün büyüyen merakını kovaladı:

«Eee? Soma ne oldu baba?»

«Birkaç gün düşünmek için soluk verdi devlet adanılan. Kâğıtlara imzayı basan, ağanın fazla toprağına sahip olacaktı. Ya, Gaffar, toprak denen mübarek, sıcak oldu, gelip bedenimize yapıştı. Aklimıza çörekledi. Madem Angara devleti bu işi uygun bulmuş, bu işte cıkkılık yoktur dedik, bizbize, ağanın öbür köyü olan Hömürün doğu yamacında, ıgirmi dönüm arazi vurdu.»

«Ben bu araziyi iyi tanırım baba. kıraç bir yamaçtır. Ve de taşlı topraklı. Ne etmeli.»

Gaffar'ın babası, başını iki yanına salladı. Bir cıgara sarıp yaktı. Sonra kutuyu Gaffara uzattı:

«Al,» dedi. «Sen de yak.»

Gaffar kabul etmedi:

«Cayız mı baba? Yanında cıgara içerim mi hiç.»

«Büyüdün gayrı. Boy boy uşakların oldu. Benden müside.»

Gaffar yerinden kalktı. Cıgara kutusunu aldı. Ansızın büyük bir suçun eşliğinde olduğunu hissetti. Kendine gelip kutuyu babasına geri verdi :

«Sağolasan,» dedi. «Sonra...»

Gaffar, anasının yanına doğru gitti. Kadın oturduğu yerde uyumuştı. Yüklükten bir çarşaf aldı. Anasını olduğu yere yavaşça yıkıp üzerini örttü. Sonra yerine oturdu.

Küçük kuşluktan beri güneş, kadının başına oturmuş, onu yakıp kavurmuştu. Buna karşın, sırtındaki kalın giysilerin gizlediği ihtiyar bedeniyle ağanın dağ gibi ekinlerini düvenin altına taşımış, durmuştu. Bazan sıcaktan kuruyan ağzına bir pençe su akımış, bazan da açlıktan büzülen midesine bir lokma dürüm yollamıştı. Ve akşam olunca da oğluyla kocasının arasına girmemiş, derin uykulara akıp gitmişti.

Gaffar'ın babası bir yandan cıgarasını dumanlıyor, bir yandan da anlatıyordu :

«Doğru söylersen,» dedi. «Bu toprak çok çakıllı ve taşlıdır. Ağa kısmının akli çok olur oğlum. Angara devleti ona, bunca fazla toprağını dağıtacak-sın diye baskı yapınca, o da nerede bir işe yaramaz arazi var, onları öne sermiş. Neyse... Biz köylüler toprağın iyisini kötüsünü seçecek kadarına adam olmadığımız için, hiç bir şey demedik. Toprak topraktır dedik ve Angara devletine selâm söyleyip dualarımıza kattık. Mal şirin oğlum, ağa kıvrır zıvır da olsa toprağının bölüşülmesine berk kızdı. Bir gün hepimizi toparlayıp köpürdü: «Bakın azaplar,» dedi. «Ben bunca yıldır size ağalık etmişem. Kıtlık olanda ambarlarımı açmışam, hastalık olanda, şehre salmışam ve de başınız devletten yana dolaştığında, adamlarım aracılığıyla işinizi düze çekmişem. Benim babam ağaydı. Babamın babası da... Saysam yedi göbeğe ulaşır en azından. Bunca yıldır, bir devlet adamı gelip halınızı, hatırınızı suval etmedi. Emme devlet açıkgozdür ha!... Ağa kısmı, sizin gibi gözüyassı deyyuslara bakar, kurşınızı boş bırakmaz, adam edip sıraya katar. Ya... El kadar enikken, götünüzde poğ varken kimse siz-

lere elini uzatmaz. Ne zaman ki, demincek dediğim gibi, adam olup sıraya katılınca, candarmasını sallıp sizi asker ocağına çeker. Bugüne dek devlet sizin karnınızı, yalnız asker ocağında doyurmuştur. Ya ağalar?... Bir ömür boyu... Yalan mı ha?... Eee, şimdi akıllarına düştünüz ve etlenip semizleştığınız bu toprakları benden alıp size verdiler. Hoş iştir babo... Vallah hoş iştir. Kekka, yavrum... Emme ben Ağanız Hamdo, bu haksızlığa göz mü yumaram bellediniz. Bakın son sözüm şudur: benden her kim ki toprak almıştır, damımın boşaltıp köyümden savuşup gidecek. Bugünden tezi yok, heç birinizin alçak suratını görmek istemiyem. Alın şimdi, kuru toprağı başınıza çalın... Ve oğlum, ağanın sözlerini yerden göğe kadar haklı bulmuşam, bir timin buğdaya karşı, yalvara yakara toprağı geri vermişem. Benim ardımdan ötekiler de sapır sapır dökdü. Allah yüzümüze baktı da böyle karar vermişem Gaffar, yavrum. Devriki sene büyük bir kıtlık oldu, ekinler susuzluktan kuruyup yandı. Gene ağa ulaştı imdadımıza. Devlet aklına uyup, dağıttığı toprağına sahip çıksaydık, askerden döndüğünde, mezanımızla karşılaşırydın oğlum...»

Gaffar'ın içine bir korku düştü. Ağa gözünün önüne, sanki devleşip dikildi. Fakat bu, iyi kalbli bir devdi şimdi. Nerdeyse gurbete çıkacağını bile unutup evine dönecekti. Ama aklına ansızın karısı Zara ile iki çocuğı geldi. Askerliğini büyük bir kentte yapmıştı. Oradaki insanları ilk kez gördüğünde şaşırılmış, gerçek insan neslinin kendileri mi, yoksa büyük kentlerdeki insanların mı olduğunu uzun bir zaman çözememişti. Araya aylar dolunca, Zara ile çocukları için, insanca yaşamının yollarını arıya-

cağına, aklını takmıştı. Hele izinli çıktığı günlerde, gezip dolaşırken gördüğü diğer insanların renkli hayatları, kendisini, yoksulluğa daha çok düşman yapmıştı. İşte, şimdi Gaffar, köyündeydi ve fukaralık denen ateşin ortasında kederinden yanıyordu. Bu ateş ansızın gene bedenini sardı. Babasına, verdiği kararı tekrar kabul ettirmeğe çalıştı:

«Baba,» dedi, «ağa da haklı, sen de haklısan. Buna hiç bir diyeceğim yoktur. Emme bir kez de beni dinle. Ben de haklıyam. Ben de doğru düşünüyem. Sal beni gidim. Birkaç sene dişimizi sıkarsak, bir traktör alırım. Geçenlerde arkadaşımдан mektup almışam, kıyamet kadar para irkmiş. Ne dedin bu işe?»

«Nereye gideceksin ulan gözüyassı? Daha asker ocağından yeni dönmüşsen. Bunca yıl yolunu gözledik, gelsin de bize destek olsun dedik. Eyi, geldin. Başım, gözüm üstüne. Şimdi de tutturmuşsan, gene gideceğam.»

«Bak baba, belle ki beni vurdular, belle ki, ben birini vurdum, mahpusaneye düşmüşem, Ya da seferberlik oldu, vatan için vuruşmağa gitmişem. Bir iki yıl beni hesaptan düş ha! Emme bir şartım var : Zara ile iki uşağımı yanına almalısın. He mi?»

Gaffar'ın babası köpürdü :

«Ben anlamışam ki, sen kararını çoktan vermişsen oğlum. Bir de utanmadan karşıma geçip beni kandırmağa çalışma. Ben, bu yaştan sonra iki ayaklı keçi oynatamam.»

«Baba, ver elini, ayağını öpüm, önüme durma. Bu iş bir fırsattır, herkes böylesi çeşme kurumadan bir şeyler becerleyip gelmedeymiş. Emme günün birinde çeşme kurur. İşte o zaman, heyvağ etmenin

hiç bir faydası olmaz. Kapının önüne bir traktörle dayandığımı düşün, köy yerinden oynar. Ve para su gibi akar. O zaman, sulak araziler bizim olur ve de fukaralığın temeli çöker...»

Gaffar'ın babası, ustaca sordu :

«Sana gitme, desem, gene gider misen?»

«Hee...»

«Vağ benim hayırsız oğlum, vağ... Karşıma geçmişsen, utanmadan bana bayrak açıysan ha!..»

«Haşa baba, haşa... Sana karşı bayrak açmak benim ne haddime. Emme sana her şeyi enine boyuna anlatmışam. Azıcık da beni düşün ha!. Beni düşünmek istemisen, kendin düşün. Bak, şuralıkta aylardan beri yatmadasan, kaç kişi kapını çaldı? Ağa bir güne bir gün gelip halını hatırını sordu mu? Yıllarca canını feda edip önünde yuvarlanmışsan. Emme o, bu bedenden umudunu kesince, seni aklının kıyısına bile yanaştırmaz oldu. İşte baba, yarın anam da böyle olacak, ben de... Ve de uşaklarım. Kurbanım olam rıza göster...»

Gaffar'ın babası, önce sırtındaki yorganı bacaklarına aldı, sonra uzanıp başına çekti. Gaffar, yerinden kalktı. Gaz lâmbasının yanına vardı. Bir köşeye sokulmuş anasına baktı. Babasına, bir çift söz etmek istedi. Daha fazla kızacağından korktu. Ve başını uzatıp gaz lâmbasına üfledi.

Gaffar eve döndüğünde, karısı Zara uyumuştı. Bir göz odaya, gaz lâmbasından yayılan lekeler bulmuştu. Bu lekeler, odanın bir köşesinde yatan iki çocuğunun yanı başında kopuyor çocuklar ancak iki küçük tümsekmiş gibi görünüyordu. Zara, gaz lâm-

basına yakın olduğu için, çarpan ışık, yüzünü iyice belli ediyordu.

Zara, ondokuzunu bu güz doldurmuştu. Esmeliğine, bir de köy hayatının çilesi bulaşınca, yüzü hepten aklığını yitirmişti. Gözleri kara, boyu ortaydı. İlk bakışta kuru bir kadın sayılırdı. Ama şalvarını sıyırınca, bacaklarındaki yoğunluk avuçları doldururdu.

Gaffar, gaz lâmbasının çevresinde vınlayan sinekleri elinin tersiyle ürkütüp lâmbaya biraz canlılık verdi. Sonra Zara'nın yainna uzandı. Bütün gün odayı basan sıcaklık biraz azalmış, dışarıda esen yufka yel, odanın küçük penceresinden içeriye sızmaya başlamıştı.

Gaffar, iki elini başının altında kenetledi. Gözlerini tavana dikti. Aklında, babasıyla arasında geçen konuşmalardan arta kalan bir yığın düşünce vardı. O, haklıyı, haksızı pek kurcalamıyor, sadece sulak bir araziye sahip olmaya can atıyordu. Ve bu umudunun anahtarı, gurbette ele geçecekti. O, gurbetin zorunu, kolayını, yakınını, uzağını da seçmiyordu. Yeter ki gönlündeki dileği, sonunda avuçlarına dolsun...

Uyumadan önce Zara'yı dürttü. Zara güçlkle uykusundan çözüldü. Kadın yanibaşında, hâlâ uyumamış kocasını görünce sordu:

«Vakit, ne zamandır?»

Gaffar soruyu önemsemedi:

«Bilmiyem. Zahar çok geç.»

«Niye uyumamışsan? Bunca zamanı nasıl tükettin?»

«O meseleyi babama açmışam. Uzun çekti konuşmamız.»

Zara kocasına döndü. Meraklanmıştı:

«Karara bağlandı mı?»

«Ne çareki babam rıza göstermedi. Sakın ola, Alamanya'ya gidecağımı ağzından kaçırma. Ben gurbet demişem. O belliy ki, vatan içinde bir yerdir.»

Zara, kayınpederinin direnmesine sığınarak, sızlandı :

«Gel, etme ağam,» dedi. «Gurbetin bunca büyüğüne atılma. Almanya'da ne işin var? Yakın bir yere gitsen, belki baban günün birinde rıza gösterir. Almanya'dan ben de korkuyam. Hele, kaç gün çeker demiştin, buradan?»

«Bir hafta çeker deyiler.»

«Yayan mı, yoksa eşeklen mi?»

Gaffar kızdı:

«Yere giresin ulan,» dedi, «Almanya'ya eşekle gidilir mi heç.»

Zara, aklını başına topladı. Yani sustu.

Az sonra, Gaffar'ın iri bedeni Zara'yı ezdi. Gaz lâmbasının ışığı kendiliğinden tükendiğinde, köpekler hâlâ uluyordu.

Yeni bir günün ilk işareti horozların ağzından duyuldu. İnsanlara yatak batmaya başladı. Kıpırdandılar. Fakat güneş gelmemişti henüz.

Bu sıra Zara, akşamki günahından temizleniyordu. Odanın bir duvarına gömülmüş derin ve taştan bir dolabın içindeydi. Zara'nın sesi, dolabın gerisinden duyuldu :

«Hişt herif ben çıkıyam. Di sen de yekin.»

Gaffar gözlerini açtı. Güneşin taze ışıkları ile aydınlanmış oda, henüz kaşkaranlığıyla sıvanmıştı.

İsteksizce ayağa kalkıp dolaba girdi. Bu sıra Zara da, dolaptan çıktı.

Gaffar, fazla uzatmadı. Önce bir koca suyu başından aşağıya döktü. Sonra ikinci kovadan aptesini aldı. Kurulanmadan giyindi. Aceleyle dışarı çıkıp karısının yanına vardı:

«Beni iyi dinle avrat,» dedi. «Kararımı vermişem, gideceğim. Alaman kâğıtlarının mühleti geçmeden, davranmalı.»

Zara'nın yüreği hopladı. Bugüne kadar, buz üzerinde yazı sandığı sözler gerçek oluyordu. İçini basan sızı, bir süre dudaklarında yapıştı. Sonra koptu :

«Ağam be,» dedi. «Gitmezsen olmaz mı yanı?»

Gaffar, şalvarına ikinci düğümü vurdu. Zara'nın direnişine kızmıştı:

«Ulan karı,» dedi. «Namusuna er olan avrat, kocasının yoluna durmaz. Duyan başka bir poğ bel-ler. Köy yerinde tefe mi konmak istiyen? Ne derler, ne derler ha? Zara, herifine dayanamamış, Zara, döşek düşkünü derler ulan.»

Zara kızardı:

«Tövbe de herif, yerin kulağı var. Ben, gidiysen diye kendimi değil, seni düşünüyem. Ve de uşakları. Sen gâvur ellerinde, ordan ora kürelenirken, uşakların boynu bükülecek.»

«Sen, beni hiç düşünme avrat. Güçlüyem, kuvvatlıyam. Ölüm hariç bedenimi, top güllesi bile yıkamaz. Gâvur meselesine gelince : ne derse desin pezevenkler, ne ben onların konuşmasından anlaram ne de onlar benim. Kulağımın bir tözünden girer, öbür tözünden çıkar. Hemi verilen işi tendirisli tuttuktan sonra, gazezleri ne ki, benimle uğraşsınlar. Uşaklar için de gönlünü serin tut. Alamanya ne-

residir, ne bilsinler. Yakın bir yer bellerler. Döndüğümde bir sığa alırım, dehler dururlar.»

Zara, bir yandan kocasının sözlerini aklına yerleştirmeye çabalarırken, bir yandan da yatakları duruyordu. Gaffar çıkıştı:

«Bana iyi kulak ver,» dedi. «Bırak şimdi yatağı, matağı.»

Odaya dolan güneşin ilk ışıkları, Zaranın kara gözlerine dokununca, ışık, daha çok güçlendi sanki. Ve Zara, Gaffar'ın kolundan tuttu :

«Dışarda konuşsak,» dedi. «Uşaklar duymasın.»

Dışarı çıktılar. Duvann dibine oturup sırtlarını verdiler. Gaffar sordu:

«Yağımız, bulgurumuz nanca?»

«Kışı çıkarmaz. Emme sen meraklanma. Bir çaresine bakarım.»

«Kışa Allah kerim avrat. Gider gitmez para salarım. Sen arasına babama uğrayıp sorarsan. Parayı onun adresine salacağam. Köy yerinde söz olur sana salarsam çünküme.»

«He... Sen daha iyi bilirsen.»

Zara, birdenbire durakladı. Aklına, ummadığı bir söz batmıştı:

«Ara sıra niye uğramalıyam ki ağam,» dedi. «Bir baş onlarla beraber oturmuyacağım mı?»

Gaffar, cıgarasından derin bir nefes aldı. Başını iki yana salladı. Sonra ağzını sıkıp âdeta dişlerini çökertti:

«Akşam söylemişem ya,» dedi. «Babam gitme rıza göstermedi. Bana inat, sizi yanına almaz.»

«Viş anam. Başıma gelen. Eksik etek bir başıma nasıl kalırım. Uşaklar da erişmedi. Gündüz gözüyle hiç bir şeyden korkmam emme, gece vakti

her iş olur. Köy yerinde dostumuz, düşmanımız var.»

Gaffar, ikinci kez gitmekten vazgeçecekti. Yerinden kalktı. Birkaç adım yürüdü. Sonra geri dönüp yerine oturdu. Gidişindeki zorluklar, dönüşündeki parlak umutların altına düşmüştü :

«Bak avrat,» dedi. «Sen de, kocan Gaffar gibi er olmalısın. Mavzeri kapının ardına asacaksın. ve de her akşam tilki uykusunda olacaksın. Damımızın yamacına bir ses bulaştı mı, mavzeri kapıp tetiğe basarsan.»

Zara, kocasının böylesine baskın konuşmasına karşı durmadı:

«Buna de he, herif,» dedi. «Mavzeri kapının ardına asacağım. Emme bana huylanmazsan, sana bir suvalim var. He mi?»

«Di sor.»

«Sen Alamanya'ya niye gidiysen?»

«Çalışmağa...»

«Buralıkta çalışmağa kıran mı girdi herif? Yurdunu yuvanı bırakıp, gavur ellerine gidiysen?»

«Ağa traktör aldı alalı, azap kısmının itibarı köpekten beter oldu. Herifçioğlu, bir solukta dağ, bayır demeden dünyanın arazisinin hakkından gelmede. Yani senin anlıyacağın, ağanın traktörü belimizi kırdı. Ar damarı çatlamamış pezevenk, durmaz gayn köy yerinde. Zaten duranı da ne etmeli? Geçen her gün kıtlık dağ gibi üstümüze oturmada. Yakında bütün oba, poğuyla gülle oynayacak.»

«Herkes Almanya'ya gitmiy ya? Fırat'ın öbür yamacına vur, Anteb'e geç. Hadi bilmedin Angara'ya...»

«Aklın bunca işte ulan avrat. Anteb'in, Anka-

ra'nın forsu çoktan tükendi. Hemen duyduğuma göre, Alaman parası bizim devletin parasından üç misli daha kuvvatlıymış.»

«Vel... Paranın kuvvatlısı da mı olur?»

«Olurmuş ya. Bal gibi olurmuş işte. Yani, bugün çalışacaksın, üç gün çalışmış gibi para kazanacaksın. Hoş mu, hamam buğu?»

«Eyimiş vallahi ağam. Bol paramız olursa, damı yeni baştan topraklarız. Başımıza çörten gibi akamaz...»

Gaffar, Zara'nın köy yerinden ötelere sünmeyen aklına kızdı:

«Ulan, ben diyem deve, sen deyisen karınca. Ben büyük bir iş peşindeyem. Traktör alacağam, yurduma dönüp yeri göğü süreceğam. Para, sana olacak zibil. Ondan sonra bu damda kim oturur. Ah-tım olsun, ağaya inat, bösbüyük bir ev yaptıracğam ve de hayadında hayvanlar için bile odalar olacak. Hemin de şimdiki damımızdan dehşetli olmasına.»

Zara hâlâ silkelenememişti. Sordu :

«Bana allı pullu yemeni de alacak mısın?»

Gaffar ayağa kalktı. Uzun boyu, geniş omuzları altında, Zara küçücük kaldı. Karısının sorusunu cevaplamadan yürüdü, gitti.

Toprakla sıvanmış evlerin beyaz duvarlarına işleyen güneş, duvarları, dere kenarındaki çamurlar gibi yarıp atmıştı. Ve güneş şimdi bu yarıklardan, odaların içine geçiyor, insanları kapalı yerlerde, rahat bırakmıyordu.

Gaffar, anasının taşıdığı buğday başaklarını, dü-

venin dişlerine kemirtiyordu. Düveni çeviren eski bir beygir isteksizce dönüyor ve onun bu vurdum-duymazlığı Gaffar ile anasını etkiliyordu. İkisi de konuşmuyor, ikisi de boz toprağı döşeyen altın sarısı buğday başaklarını ufalayıp, ayıklamağa çablıyorlardı.

Gaffar'ın anası, bir ara durdu. İki kolunu arkaya götürüp, erkek elinden farksız kocaman ve yarık elleriyle, sırtını yukarıdan aşağıya sıvazladı. Sonra oğlunun duyabileceğı bir sesle konuştu:

«Ulan Gaffar, boyun posun devrile e mi. Bizi bırakıp gidecek misen?»

Gaffar, düvenin birbaş dönüşüne kendisini kaptırmıştı. Anasının ani çıkışıyla, bedeni silkelendi. Soma isteksizce soruyu cevapladı:

«He... Gidecağam...»

«Küller başıma. Ben buralıkta yarım bedenle sızım sızım sızlanırken, senin savuşup gitmen olur mu? Allaktan korkmaz.»

«Ama aney, ben iyi bir iş için gidiyim. İpsiz, sapsızlığa gitmiyem ki. Kümeylen para kazanacağam.»

«Para yere girsin, ayran delisi. Obayı bırakıp gitmek nerde görülmüş. Ancak, haram süt emen, soyunu sopunu ters yüz bırakır, a oğlum.»

Bu sıra Hamdo Ağanın beyaz atı görüldü. Gaffar'ın anası, kederini tırnığa takıp, buğday başaklarına hırsla gömdü. Hamdo Ağa atını, düvenin kıyısına getirince ansızın durdurttu. Böylesine durmağa hazır olmıyan at, miskin doğanın içinde şahlanıp, başını güneşe doğru yüceltti. Ve tepeye dikil-

miş ağzından, beyaz köpükler saçıldı. Atın, ufalanmış buğday saplarına ön ayakları değer değmez, Hamdo Ağa gür bir sesle sordu:

«Ulan Gaffar, muhtardan öğrendiklerim doğru mudur?»

Gaffar, düven, ağanın yanına ulaşınca beygiri durdurttu. Dudaklarına yumuşak bir gülümseme yaydı. Ardından beyaz dişleri meydana vurdu:

«He,» dedi. «Doğrudur ağam.»

«Ağa ekmeği az mı geldi gevvat? Her gün biriniz savuşup gitmedesiniz. Hem de tam bir poğa yarıyacak zaman. Ulan nankör alçaklar, size, bugüne kadar, tam işe yarıyacağınızda gidesiniz diye mi bakmışam ha!...»

Gaffar, ağasına cevap vermedi. Bu sıra ağa, dört bir uçtan dökülen ipek yaşmağını, kasketini çıkarıp aldı. Sonra bedenini saran entarisinin üst düğmelerini söküp yaşmakla bağırını kuruladı.

Gaffar'ın anası, ağanın yanına sokuldu. İki büküm olmuş bedenini doğrultmak istedi. Acıyla açtı eğriliğini. Ve sızılı bir sesle, ağayla oğlunun arasına girdi:

«Huylanma sen ağamız,» dedi. «O daha cahildir. Yanlış bir iş kurcalamış. Emme senin sözünden çıkacak değil ya...»

Gaffar, ağaya konuşma fırsatı vermeden anasına çıkıştı:

«Sen sus ana,» dedi. «Karışma er işine. Ve şunu iyi bilesiniz ki, cihan yerinden oynasa gene de giderim.»

Ağa, bu kez bağırdı:

«Karşımda yaparım, ederim diyenin ağzına sıçarım ben. Ulan Hamdo Ağanın itleri, adam mı ol-

dunuz. Büyük şehirlerde burnunuz sürtüldü, şimdi de Alamanya'yı mı mundar edeceksiniz ha!»

Gaffar'ın anası şaşırıldı :

«Viş küller başıma. Alamanya da neresi?»

«Gâvurların içi Zemez karı. Kursağına gâvur ekmeği girecek. Ve de dinden imandan silinecek. Ulan, ayağını kırıp kırk beslemeyle meydana gelmiş ağanın buğdayını tepen, iflah olur mu hiç?»

Gaffar'ın göğsü kinle kabardı. Kara gözlerinde şimşekler çaktı. Aklına değen her sözü nefesledi :

«Vaay, demek ağanın itleri ha? Doğrudur, ben item, babam da ittir. Hem uyuz it. Çünkü çaptan düşmüştür o. Yıllardan beri dört bir yanında yalanmaktan cılkı çıkmıştır. Babam savuşup gitse acep kılın kıpırdar mı? Yok... Emme ben, gidiyem deyince niye aznavurlaşıysan ha! Çünküme daha gücüm kuvvatım yerinde. Yağma yok ağa, ben babam gibi gözü küllü değilim. Askerliğimi büyük seherlerde yapmışam, önümü ardımı biliyem gayrı. Sonra bu gidiş bir mecburiyettir. Traktörü karşımıza sancak gibi sen dikmedin mi? İtibarımızı sifira gene sen düşürmedin mi? Ve de yiğit işini elimizden alıp traktörün ağzına atmadın mı? Gidecağam, hem döndüğümde senin gibi toprağım olacak.»

Gaffar'ın anası, korkudan büzülmüştü. Araya girmek için gücü ve aklı eksik geldi. Bu ara Hamdo Ağa'nın yüzü sinirden kırmızıya kesti :

«Oşt köpek,» dedi. «Sen kim, toprağa sahip olmak kim? Ulan toprak her iti sahip tutar mı? Daha iki yıl önce azaplarıma toprak vermişem, hepsi ataşa düşmüş gibi gerisin geri vermedi mi?»

Gaffar, ağayla arasındaki tüm bağların koptuğunu kestirdi. Hiç sakınmadan cevabını verdi:

«Meselenin temeli başkadır,» dedi. «Nerde bir kıraç toprak var, onu vermişsem Hemin ben seher de duymuşam ki, bu toprakların çoğu senin değil, devletinmiş. Bir dolabına getirip üstüne oturmuşsam»

Ağa, ağzından çıkacak kelimeleri, atının ayaklarına verdi ve hayvanı. Gaffar'ın üstüne sürmek istedi. Tam bu sıra Gaffar'ın anası, atın önüne durup ağaya engel olmaya çabaladı. Fakat Hamdo Ağa, ayağının birini, üzengiden kurtarıp ihtiyar kadının böğrüne indirdi. Kadın yere yuvarlandı. Gaffar bir solukta yerinden fırlayıp anasının yanına ulaştı. Bu ara Hamdo Ağanın beyaz atı her ikisinin üzerinden aşır birkaç adım ileriye geçti. Ve hızını çoğaltarak sahibini uzaklara çekti.

Gaffar, anasının buğday saplarına batmış başını yerden aldı. Kadının keder yüklü yüzünde, törelerin keskin darbeleri vardı. Bu darbeler az sonra analık duygusunun sıcaklığıyla eriyip kayboldu sanki. Ve kadın tatlı bir sesle oğlunun gönlüne uzandı:

«Gaffar,» dedi. «Git buradan... Git emme, tez gel...»

Gaffar'ın gülümsemesi anasının gözlerine düştü.

Güneş, tam tepeye dikilmişti. Yerin yedi kat altındaki sular bile sıcaktı şimdi. Gaffar, anasını kucağına almak istedi. Fakat kadın, kıpırdanıp ayağa kalktı:

«Sızım geçti oğlum,» dedi. «Ben eski toprağam, böylesi tekmeleri çok yemişem...»

Bu sıra ilerdeki yolun çatında, Gaffar'ın büyük oğlu görüldü. Babasıyla nenesine azık getiriyordu.

"Bir yandan Fırat, incecik suyunu ötelere sürük-
lemeğe çabalıyor, bir yandan da, sabah güneşinin
altına düşmüş toprak, gece vakti üzerine bulaşan
teri kurutuyordu. Ve bu sıra insanlar harman yeri-
ne varıp, doğanın bereketini topluyor, dövüyor, buğ-
day, ya da arpayı cılık yelin ağzında seliyorlardı.

Zara, kocasının bavulunu hazırlıyordu. Üzerine
karmakarışık boyalar sürülmüş bu bavulu Gaffar,
askere giderken almıştı.

Zara'nın gözerinden boşalan yaşlar, önce bavul-
un kâğıt kaplı zemininde patırdadı. Sonra Gaffar'-
ın giysilerine bulaştı. Zara'nın gözlerindeki yaş, bav-
ul hazırlanıp üzeri sicimle çevirince daha çok ak-
tı. Günlerden beri gönlüne biriken kederi düze çeke-
memiş, çaresizlik içinde hep, gönlüne doldurmuş-
tu. Fakat ne zaman, ağızda dolanan gurbete çıkma
sözleri, Gaffar'ın ayaklarına değip bugün gidecağam,
bavulumu hazırla gayrı, deyince gönlündeki yoğun
keder, gözyaşına kesmişti.

Gaffar, yere serili hasırın bir ucuna oturmuş
çocuklarını seviyordu. Büyük oğlu Zülküf, altı ya-
şında, sıska, kara sarıydı. Babasının sağ yamacına
sokulmuştu. Küçük çocuk da yere upuzun yatmış,
önü ardı açıktı. Gaffar, önce küçük oğlunun karnı-
nı tapışlıyor, sonra gıdıklayıp güldürüyordu. Bazan
da, diğerinin saçlarına, ekine tırmık geçirir gibi par-
maklarını geçiriyor, arada bir konuşuyordu onlarla.

Bu sıra Zülküf, anasına sordu :

«Aney be, durmacasına niye ağlamadasan?»

Zara, oturduğu yerde, başının avuçları arasına
almış, gözlerini de Gaffar'a dikmişti. Zülküf'ün so-
rusuyla önce silkelendi, sonra yaşmağının bir tuta-
mıyla gözyaşlarını kuruladı:

«Ağlamıyam oğlum» dedi. «Gözümün pınan patlamış, su kendiliğinden akmada. Hem niye ağlayacak mışam?»

Gaffar, Zülküf'un ensesine hafif bir sille attı:

«Sen ananı kendi halına bırak da, kaç kaç Ökkeş Emmine git,» dedi. «Babam Birecik'e gidecek de. Eşeklerinin işi yoksa, al gel... Di yekin.»

Zülküf yerinden doğrulur doğrulmaz dışarıya seğırtti. Fakat birkaç soluk sonra geri döndü. Kapının ağzından sordu :

«Beni de aparır mısın babo?»

Gaffar güldü :

«He ulan, söz olsun... Seni de aparacağam...»

Zülküf sevinçle fırladı. Zara, kocasına düğümlü bir sesle sızlandı :

«İlk haberini ne zaman salacaksın ağam?»

Gaffar acı acı güldü :

«Ne bilem... Yolcunun işi belli mi olurmuş... En ufaktan bir ayı göze almalısın...»

«Viş... Gidecağın yer bunca ırak mı ki?... Hani bir hafta çekerdi?»

«Densiz olma avrat. Birbaş gidersen bir hafta ırakta. Emme daha İstanbul'da kâğıtlara möhür vuracaklar. Ve de hepimizi bir küme yapacaklar...»

Zara'nın ağlamaktan kızaran gözlerine bu kez kara bulutlar çöktü :

«Demek yurdu yuvası dağılan bunca çok herif var ağam?...»

«He avrat... Yanı sana demek istiyem ki, asker sevkıyatı gibi olurmuş İstanbul... Her Allahın günü bir bölük insan gidermiş Alamanya'ya... İşte, herifin de bu bölükte bir can olacak ha...»

Zara'nın aklı iyice karıştı:

«Yani sen desene ağam, devletin işi zordur... Hepinizi sıraya katmak için çok akıl ister?»

«Buna devlet demişler avrat... Ağadan misal biç... Hamdo Ağa bile, bir parmağında on iş fırlatmada...»

Zara dudak büktü :

«Devletin bir işi eksik emme?»

«Hangi işiymiş kız?»

«Ya... Erkekleri askere almada... Ve de okuma yazma belletmede... Ben bana diyem ki, avratlar için de askerlik olsa. Emme herifler gibi silâhla değil yanı... Avrat kısmı da, devletin ahırında çalışmalı, silâh altındaki heriflerin üstünü başını yamamalı. Emme bu arada, okuma yazma belletmeli. Sık boğaz etmecesine...»

Gaffar karıştı:

«Kuş kadar beynin yok senin ulan. Er kısmıyla avrat kısmı bir arada barınır mı hiç... Ve de namusuna yiğit avrat, başka heriflerin üstüne başına el sürer mi?»

Zara bir zaman sustu. Sonra gönlünü tırmalayan eksikliği açığa vurdu :

«Bak ağam,» dedi. «Diyek ki sen bunca zaman sonra bana name saldın... Ben nasıl okuyacağam? Hangi kapiya yüzümü sürüp yalvaracağam?»

Gaffar sağ yamacına kaymış olan oğlunu kucağına alıp ayağa kalktı. Odanın içinde yürümeğe başladı. Ve bir ara Zara'nın başucuna gelip durdu :

«Yere sümük gibi yapışma,» dedi. «Ayağa kalk ve canlan. Ben önümdeki dağları, deryaları aşıp, çalışmayı göze almışam, sen de mektupları nasıl okutacağam diye kara kara düşünme. Allah kerim...

Az yazarım emme öz...»

Zara, yerinden kalktı. Kara, nasırlı ellerini uzatıp Gaffar'ın kucağındaki çocuğu almak istedi:

«Uşağı bana ver,» dedi. «Atiye baciya salacağam...»

«Sırası mı?...»

«He... irak dursun. Arkandan zırlamasın. Görmesin gittiğini...»

Gaffar'ın birdenbire damarlarındaki kan çekilip kurudu sanki. Yüzü sarardı. Kocaman elleri titredi. Bir anda, çok uzaklarda sandığı gurbetin içinde buldu kendini. Döndüğünde alacağı sulak tarla, oğlunun kara gözlerindeki ateşle kurudu. Her buğday başağı, dilini uzatan birer yılan olup boynuna dolandı. Yurdu yuvası harmanlanıp dağlara taşlara savruldu bir solukta. Kucağındaki sıcacık çocuğunu, bedeninden söküp usulca yere bırakamadı, kollarını yoğun bir acı sarmıştı. Çocuk kucağından kaydı, düştü yere.

Ve az sonra Atiye bacının yanına kişelendi.

Zara, yüklükteki çeyiz sandığım açtı. İçindeki giysilerin bir kısmını dışarı aldı. Sonra elini, dibe daldırıp küçük bir çıkını araştırdı. Buldu onu. Düğümelerini söküp içindeki parayı avucunda tuttu bir süre. Sonra, Gaffar'a uzattı:

«Al bunu,» dedi. «Başın darda kalanda kullanırsan. Anam ölmeden önce bana vermişti. Ona da anası vermiş...»

Gaffar parayı aldı. Evirip çevirdikten sonra Zara'ya gerisin geri vermek istedi:

«Bu para Nuhnebiden kalma, avrat,» dedi. «Hiç bir hükmü yoktur.»

Zara, en güvendiği, en kıymetli parasının bir

işe yaramadığına inanmadı:

«Yanlışın var ağam,» dedi. «Şimdiki paralar gibi. Önünde ardında yazılar var... Para dediğin durduğu yerde hükümsüz olur mu hiç?»

«Ulan avrat, senin sahinden aklının tavanı çökmüş. Para dediği ışık gibi yanıp söner...»

Zara, Gaffar'ın uzattığı parayı aldı. Giysilerin altına sıkıştırdı:

«Bakarsan Almanya'da işe yarar,» dedi. «Buralkta sönen ışık, orada yaniverir, kurban olduğum...»

«Gözün önüne aksın e mi avrat... Bu akılla dünyayı başedeceğin şüpheli ya...»

Zara, hiç karşılık vermedi. Bavulun sicimlerini çevirdi aceleyle.

Bu sıra Zülküf, eşeği kapının ağzında durdurdu. Sonra aşağı atlayıp seslendi:

«Eşeği getirmişem babo...»

Gaffar, bavulu, sicimleri bir boğumundan yakaladı ve eşeğin semerine yanlamasına koydu. Sonra Zülküf ü kucaklayıp eşeğe oturttu.

«Bavula sahip çık ve eşeği, dedenin evine sür,» dedi.

Zülküf eşeği o yana dehledi.

Gaffar kapının ağzında, başı öne düşmüş, bu güne dek hiç bir dileğini yürütememiş ve alın yazısına inanmaktan başka sığınacak hiç bir umudu kalmamış karısına baktı. Sonra yanına sokuldu :

«Kız Zara,» dedi. «Gidiyem ha...»

Zara sanki tepesinde kocaman bir ağırlık varmış gibi, güçlkle başını yukarı verdi. Konuşurken sesi çapaklıydı:

«Herifim olduğunu unutma e mi?» dedi.

«Va... Bu nasıl söz Zara? Sen benim iki cihanda hatunumsan. Ve de başımın tacı...»

Zara'ya bu sözler baldan tatlı geldi. Eğilip Gaffar'ın sağ elini kavradı. Ve kederden kuruyan dudaklarıyla öptü. Bu sıra gözlerinden akan birkaç damla yaş, öptüğü elin üzerine düştü.

Gaffar, beyaz tozlu yolda yürüken, ayakları birbirine geçiyor, iri bedeni önce arkaya, sağa, sola devrilecekmiş gibi oluyordu. O ilk kez askere giderken evini terketmişti. Fakat o zaman bedeni kuş gibi hafif, gönlü kederlere yumuktu. Ve alını şu köyünde açık dolaşmış, çaldığı her kapı, hemen aralanmış, öpmek için uzandığı her el hemen dudağına yapışmıştı. Gene askere giderken, davullar gümbürdemiş, silâhlar patlatılıp, yedi köy öteye, bu müjde ulaştırılmıştı. Oysa şimdi herkesin işe koyulduğu bir saatte, Gaffar köyünden bir suçlu gibi, çoluğunu çocuğunu geride bırakarak kaçıyor. Namusu yoluna kan akıtmış olsaydı, köylüsünden böylesine kaçmayacak : «Vurdum, öldürdüm alçağı,» diyecekti. Ve bu kez köy onun etrafında dolanacak : «Kaderin önüne geçilmez Gaffar, üzülme» diyeceklerdi. Oysa şimdi, bir kan akıtıcıdan daha çok horlanıyor ve ayıplanıyordu. Çünkü bugüne dek köylüsüyle beraber paylaştığı bir yaşantının dışına düşüyor ve kader birliği yapmış olduğu hemşerilerini amansız bir doğanın ve «Ağa» denen devin elinde bırakarak yeni umutlara açılıyordu. Köy yerinde yaşayabilmek için tüm umutların kurumuş olduğunu biliyor ve kaderin üzerine yürüyordu. Böylece kade-re baş kaldıran bir insan olarak, geride kalan-

ların biricik tesellilerine de karşı duruyor, bir çıkış yolunun habercisi olarak en büyük suçlu sayılıyordu köy yerinde.

Gaffar, babasının evine ulaştı. Kapının önünde Zülküf bekliyordu. Gaffar, kapının ipini çekti, İçeri girmeden oğluna yumuşak bir sesle :

«Sen burada bekle,» dedi. «Ben şimdi geleceğim.»

«Eh babo...»

Gaffar odaya girdi. Anası bir uçta Kuran okuyordu. Babası gene yatağın içindeydi. Oğlunu görür görmez sordu :

«Bugün mü gidecaksan?»

Gaffar utanarak soruyu cevapladı:

«He baba. Bugün. Eğer bir engel çıkmazsa.»

Babası, ihtiyarlığını süsleyen beyaz saçlarını karıştırdı. Sonra yüzünü astı :

«Senin engel mengel dinlediğin mi var oğlum? Bu hastalığım olmasaydı, Alamanya poğunu karıştıramazdın ya... Yat kalk, hastalığıma şükret...»

Gaffar'ın kalbi tırmıklandı bu sözlerle :

«Kurbanın olam baba,» dedi «Şu kara günümde, bir de sen gönlümü dağlama.»

Gaffar'ın anası kitabı dürdü. Başını sağa sola verip üfledi. Sonra araya girdi :

«Olmuşlan ölmüşe çare bulunmaz,» dedi. «Hamdo Ağa dişini geçirdi bir sefer. Burada kalsa iflah etmez. Tepeler geçer oğlanı.»

Gaffar'ın babası kızdı:

«Suç kimde ha, kimde?... Kuzu kısmı, kurdun önüne çıkarsa sonu sarpa sarar... Bunu bilmiyen köylü mü olabilirmiş?»

Gaffar, anasının yanına doğru yürüdü. Fakat kadın ondan önce davranıp ayağa kalktı. Geriye çekilmiş gözleri, ufacıktı. Başım örten yaşmağı, el kadar bir yüz bırakmıştı geriye. Sayısız çizginin battığı bu yüzde kötülükten eser yoktu.

Gaffar, anasının ellerine uzanıp, ikisini bir araya getirdi ve defalarca öptü. Sonra bu çatlamış eller, oğlunun taze yüzünde dolaştı. Ve dayanamayıp kucaklaştılar.

Bu sıra, Gaffar'ın babası titriye titriye yatağın içine bağdaşını kurup oturdu. Gaffar, anasını bırakıp babasının ellerine yapıştı. Dışarıda bir eşek anırması bu hazin tabloya bulaşınca Gaffar aceleciliğe heveslendi. Odanın içinde dağınık birkaç adım attı. Gitmeye yelteneceği sıra, anasının pamuk gibi yumuşak sesi duyuldu:

«Gaffar'ım,» dedi. «Alamanya'dan bana bir rahle getirsen ha!... Gayri Kurammı ellerim taşıyamaz oldu.»

Gaffar gülümsedi:

«Emrin başım, gözüm üstüne ana.»

Ve soma babasına dönüp sordu:

«Senin de bir dileğin var mıdır baba?»

Adam, dökülmüş tüm dişlerinin boşluğuna dolan avurtlarını isteksizce sıvazladı:

«Hiç bir dileğim yoktur oğlum... Eğer ölümüne yetişirsen, bir tutam kara toprak serpersin mezarıma. ...»

Gaffar'ın boğazma önce bir yumruk geçti. Sonra azalan nefesi, ciğerlerini işletmez etti sanki. Konuşamadı, düşünemedi bir süre... Nice sonra toparlanıp odadan çıktı. Henüz eşeğin yanına kavuşmadan babası ardından bağırdı:

«Ulan, deli oğlan, gönlünü uşaklardan yana serin tut ha... Namusun başım gözüm üstüne...»

Gaffar gerisin geri döndü, babasını yanaklarından öptü öptü:

«Allah senden razı olsun baba,» dedi. «Gayri gözüm ardıma yapışık kalmaz ve de senin bu asaletini ölünceye kadar aklımdan silmem.»

Sonra sevinçle odadan çıkıp, eşegi dehledi. Henüz köşeyi dönmeden anası bir kova suyu güneşin kavurduğu tozlu yola serpti.

«Yolun su gibi aydınlık ola Gaffar'ım,» dedi, oğlunun ardından.

Zülküfun bir eli bavulu zaptediyor, diğer eli de eşegin yularına sahip çıkıyordu. Üç-beş dakika sonra köyü gerilerine aldılar.

Yolun iki yanında düvenler dönüyor, ufalanan ekinler, cılız bir yelin ağzında esiyordu. Çok ötelelerde homurdayan ağanın traktörü de, güneşin ışıkları altında, kırmızı rengiyle bir o yana bir bu yana akan ateş gibi göze çarpıyordu.

Gaffar'ın, iri ayaklan, yün çorabın içinde şimdiden çözülüp terlemeğe başlamıştı. Bedeninin yarısını örten kulaklı çuha pantolonunun diz kapaklarında, Zara'nın vurduğu yamaçlar taptazeydi. Yakasız frenk gömleği temiz fakat yeni değildi. Sırtındaki ceket ise, Suriye kaçağıydı.

Eşek bir ara durdu. Bacaklarını ayırıp işedi. Kuştüyü yatağa benziyen yoğun bir toz tabakası üzerine dökülen sidiğin kokusu, bir anda çevreye yayıldı. Zülküf, kopan şarılıtının ardından babasına seslendi:

«Benim de çişim geldi babo...»

Gaffar, oğlunu eşegin üzerinden indirdi. Zül-

küf az öteye gidip aylardan beri yoldan savrulan tozların örttüğü, cinsi anlaşılmayan bir bitkinin üzerine suyunu döktü. Sonra yel gibi gelip eşeğin ardından sıçradı.

Az ötede, Urfa'dan gelen, Anteb'e, oradan da tâ İstanbul'a kadar uzanan asfaltın bir bölümü görün-
dü. Urfa'dan gelen yol, Fırat'ın iki yamacını kavuş-
turan uzunca bir köprüyle ekleniyordu. Fırat'ın ke-
narında kendirler kimi yerde kümelenmiş, kimi yer-
de de piramitleştirilip kurumağa terkedilmişti. Zül-
küf sordu :

«Birecik'te ne yapacaksın babo?»

«Kamyona binecağam...»

Zülküf şaşırıldı:

«Vel... Ya ben?... Eşeği kim aparacak?»

Gaffar, her adımda biraz daha yaklaşan asfalta baktı. Ezilip büzülerek cevap verdi:

«Ben yalnız gidecağam Zülküf. Sen eşekle geri-
sin geri dönmelisen.»

Zülküf mızızlandı:

«Hani ya babo, beraber dönecektik? Hemin sen bizi bırakıp nereye gitmedesen?»

Gaffar biraz düşündü. Sonra oğluna her şeyi açık açık anlatmayı doğru buldu:

«Bak Zülküf,» dedi. «Sen benim ilk oğlumsan. Gayri büyüdün. Aklını başına toparla ve iyi dinle: Ben uzaklara gidiyem. Çok uzaklara... Yanı sana nasıl anlatmalı? Düvenden misal biç. Diyelim ki, bir harmanyeri ve de aylarca düven dönmede. İşte bu düven nanca dönerse ben de bu yolu düz yapıp onca gidecağam.»

«Birbaş mı?»

«Yok Zülküf, mola vermecesine.»

«Orada ne yapacaksan?»

«Çalışacağam... Çuval çuval paramız olacak. Döndüğümde sana boz bir sipa alacağam. Söz olsun...»

«Ya kardaşıma? Ona ne alacaksan? Ben sipamın yanına, başkasını sokmam ha!»

«İyi... Ona başka bir şey alırım. Emme benim de bir şartım var, ardımdan sızlamıyacaksan ve ana-na, kardaşına göz kulak olacaksan.»

«İsteğin bunca olsun babo. Obaya dönende ağlamam ve anamın dizinin dibinden hiç ayrılmam. Babo, bana sipa yerine, eşek alsana... Büyümüşem gayrı...»

Gaffar güldü. Elini uzatıp Zülküfün saçlarını okşadı:

«Eee,» dedi. «Eşek alacağam. Bakarsm at bile alırım.»

Zülküf, sevincinden eşeğin üzerinde hopladı :

«Allahına kurban babo. Tez gel ha. Her vakit gözüm yolda olacak.»

Gaffar'ın gönlüne birdenbire ateş değdi sanki:

«Yok Zülküf,» dedi. «Durmacasına beni aklında tutmamalısın. Ayrılır ayrılmaz kafandan silip at beni. Ve de uşaklar, «Baban nerde» diye sorarlarsa, çalışmağa gittiğimi söylemek yok ha. «Bilmiyem,» demelisen. «Uşak kısmı babasının nereye gittiğini bilir miymiş?» demelisen. Söz mü Zülküf?»

«Söz babo. Hemin de vallah, hemin de billah. İstersen, babom öldü deyim?»

Gaffar, oğluyla gözgöze geldi. Her ikisinin gönlü sızladı. Sonra Zülküf, küçük ağzında kelimeleri irileştirerek konuştu :

«Tövbe babo,» dedi. «Bin kere tövbe.»

Az sonra asfalt yolun yanına vardılar. Sabah-tan beri, güneşi yiyen asfalt, yumuşamış, kara bir hamur gibi kıraç, boz toprağın üzerinde ötelere, çok ötelere uzanıyordu.

Gaffar, bavulunu aldı. Yanıbaşına bıraktıktan sonra oğluna döndü:

«Hadi Zülküf,» dedi. «Sen git. Kamyonun ne zaman geçeceği bilinmez.»

Zülküf boynunu büktü:

«Sen bilersen,» dedi.

Gaffar, oğlunu eşeğin üzerinden kucağına aldı. Sarıldı ona. Doğanın yakıp kavurduğu kara yanaklarından birkaç kez öptü. Zülküf de kollarım, babasının boynuna dolamıştı, ağlıyordu.

Bu arada uzaktan bir kamyon görüldü. Gaffar şaşırıldı:

«Geliy oğlum,» dedi. «İnşallah akşama kadar, canımı Anteb'e ataram.»

Uzaktan görünen kamyon asfaltın üzerinde sanki tekerleklerini döndürerek yol almıyor, kayıyor, akıyordu. Eşek hızına alışkın Gaffar, birdenbire hesabını yanılta bir hızla kamyonu az ötesinde gördü. Zülküf'ü kucağından yere bırakıp, ellerini havada salladı. Kamyon ilerde durdu. Gaffar bavulunu kaptığı gibi koşmağa başladı. Zülküf de onunla beraber koşuyordu. Gaffar dönüp bağırdı:

«Sen kalacaksın oğlum, boşuna koşma.»

Zülküf, çıplak ayaklarına bulaşan, yakan, asfaltta karşın koşuyor, bir taraftan da bağıırıyordu:

«Elini öpmemişem babo...»

İkisi de kamyonun yanında durdu. Zülküf, babasının ellerine yapışıp öptü. Bu sıra Gaffar şoföre sordu :

«Anteb'e mi kurban?»

«He... Atla...»

Gaffar, önce buğday dolu çuvalların üzerine bavalunu attı. Soma kamyonun arka lâstiklerinden birine basıp, kendini yukarı aldı.

Kamyon sessizlikten çıldıran doğanın içinde, gazı yiyince, gücünden daha fazla bir homurtu yaydı çevreye. Ve hain bir üvey ana gibi, baba-oğul arasına girdi. Soma kendi derdine düşüp Antep yolunda sızlanmağa başladı.

Tekerleklerin her dönüşü, Zülküf'ü biraz daha ufalttı. Sonunda el kadar kalınca, Gaffar, oğlundan vazgeçip yüzükoyun, çuvalların üzerine uzandı.

Az sonra gözyaşları, buğday tanelerine geçti.

BÜYÜK YAS

Karşılıklı oturan candan iki arkadaş, hemen hemen aynı anda tabancalarını bellerinden sıyırıp havaya yönelttiler. Boğma rakısının keyfiyle tetiklere dokundular, Paattt...

Şehmuz güldü. Hem de pis pis.

Nevres'in havaya kaldırdığı tabancası ateş almamıştı. Sanki inadına, Şehmuz ard arda iki kurşun daha saldı, gökyüzünün karanlık suratına.

Bu sıra bitişik evin toprak damında, avludaki düğünü izleyen kadınlardan biri, ancak gerilerde sıra kapabilmiş olan Gülsün'e seslendi:

«Kız Güllo, hele beri gel, herifinin silâhı berk ateşlenmede...»

Gülsün ayağa kalktı. Kara kefenin sarıp sarmaladığı bedenini, damın ucuna doğru kaydırmak istedi. Birkaç kadın dirliksiz etti ama:

«Ayağını kır da yerinde otur bacım. Bizim ca-

nımız yok mu belledin?»

«Viş anam, arsızın tuttuğu işe bak...»

Gülsün, aldırış etmedi onlara. Birbirine yapışık omuzları aralayıp seyretmeye uygun düşen, en gözde yere varıp çömeldi.

Nevres, tabancasını kurcalıyor, can ciğer arkadaşı Şehmuz da, masanın üzerine yatırdığı tabancasını, kuzusunu seven çocuk gibi okşuyordu.

Bu sıra lüks lâmbalarının aydınlattığı avluya yeni birkaç arkadaş girdi. Hemen bir masa tertiplediler gelenlere. Onlar da ceplerindeki rakıları çıkarıp mezelenmiş masaya diktiler. Yaşlıların oturduğu boş masadan biri, rakı dolu bardağını kaldırdı :

«Yeni gelenlerin şerefine.»

«Şerefe.»

«.....»

Rakının burduğu pek çok ağız, önce suyla, sonra mezelerle alkolden temizlendi. Ardından inişli yokuşlu bir gürültü avludan taşıp mahallenin tâ ucuna kavuştu. Saz başlamıştı...

Gülsün, bu curcunadan yararlanıp yanındaki kızın kulağına fısıldadı :

«Nişanlın hangisi bacım?»

Kız, başındaki yaşmağı azıcık geriye çekti. Sonra karanlıktan güçlenip avludaki aydınlığın bir ucunda, arkadaşlarıyla oturan nişanlısını tamtmaya çabaladı :

«Aha şu herif abla. Üçüncü masada. Uzun oğlanın yamacındaki. Bana da elim gösterdi geçenlerde.»

Gülsün, bir yıla yakın zamandan beri öpülme-ye başlanan kırmızı dudaklarıyla güldü. Fakat ka-

ranlık gizledi bu tatlılığı. Sonra iç geçirdi belli belirsiz. Kışkandı nedense yanındaki kızı:

«Demek öyle bacım,» dedi. «Nişanlını gösterdiler sana. Ben hiç görmeden evlenmişem.»

«Anam deyi ki, düğünden berisi göz açıp kapamayla geçer, işin çetini uzun yoldadır.»

«Doğru haneğe, ne demeli.»

Gülsün, Şehmuz'a baktı. O durmadan içiyor, ara sıra aşka gelip yanibaşında hoyrat atan adama katılıyordu. Nedense bu ara Gülsün, düğün sonrası, kocasıyla paylaşacakları yatağı geçirdi aklından. Kemikleri çatırdadı sanki. Fakat o, gene de yanındaki kıza, evliliği üzerine güzel sözler etmedi. Edemedi utancından.

Gece, ortanın çok berisindeydi henüz. Buna karşın düğün ihtiyarlamış, pek çok kimse sabırsızlanıp hamamdan dönecek güveyinin yoluna kulak tutmaya başlamıştı bile. Az sonra, yol gözliyenlerin dileği oldu. Güveyinin arkadaşlarından biri avludan girip bağırdı:

«Geliy!... Bamyaya suyunu aştılar demincek.»

Güveyinin dönmekte olduğu işitilir işitilmez tabancalar patladı. Ard arda, yan yana...

Nevres de, tabancasının lekelenen namusunu kurtarmağa heves etti. Kaldırdı havaya, çekti tetiğini. Tabanca gene ateşten yoksun kaldı ama.

Şehmuz güldü. Fakat bu gülüşünde, en yüce arkadaşlığı bile alaşağı eden katmerli bir alay vardı:

«Ver de uşaklar oynasın emmioğlu,» dedi.

Nevres başını salladı. Sesi lime limeydi:

«Üstüme varma,» dedi.

Alkol, Şehmuz'u dürtüklüyordu sanki:

«Yalan mı lo? Tabancayın dışı kalaylı, içi vay-

vaylı değil mi yanı?»

Nevres'in nutku kurudu. Bu sözler çok küçülttü onu. Kurşunu ateşliyemiyen tetiğin çıkardığı «çıt» sesi, sanki yirmibeş yılın yiğitlik dolu yüreğinde gülle gibi patlıyordu. Son bir çırpınıyla elini tekrar havaya yüceltip sanki patlıyacakmış gibi gözlerin) hafifçe kıstı ve tetiği çekmesiyle tabancadan çıkacak sesi bekledi. Fakat kulağına, ateşlenen kurşun sesi yerine, gene Şehmuz'un sözleri kavuştu :

«Boşuna debelenme emmioğlu!»

Nevres'in havaya kalkan kolu utançla indi. Masada gülüşmeler oldu bu ara.

Nevres bir şeyler yapmalıydı. Çevresine bakındı Dostuyla sevişirken kocası tarafından suçüstü yakalanan bir kadının şaşkınlığı ve ezikliği vardı üzerinde. Dudaklarını birleştirip öne verdi. Elinin biriyle de bıyıklarını düzeltti. Sonra hırsla masaya uzanıp bardağına yeni doldurulmuş boğma rakısını, *bu* solukta midesine boşalttı.

Güveyi, kapıdan içeri girdi. Bu ara tabancalar tekrar patladı. Nevres'in başı öndeydi. Mümkün olsa savuşup gidecekti. Şehmuz üstüne üstüne gitmekten çekinmedi. Birkaç söz daha etti:

Hele, bir kez daha sına ha,» dedi. «Bakarsan şeytanın işi yoktur, şansın denk vurur. Patlayıverir meret.»

Nevres, tabancasını birdenbire Şehmuz'a doğru yöneltti. Dudaklarından kayan kelimeler, suratını basan ateşle dağlamıştı sanki:

-Ala ha,» dedi. «Ala... Senin bedeninde sına-eağam.»

Ve tetiği çekti. Boş... Tekrar çekti. İkincisinde kurşun ateş almıştı. Gidip Şehmuz'un göğsüne gir-

di. Saniyeler dakikaya kavuşmadan, Şehmuz olduğu yere boşaldı. Nevres mutluydu şimdi.

Düğün hemen durdu.

Damdaki kadınların çığılığı, az önce atılan gazelleri, güveyinin şerefine gökyüzüne salınan kurşunların patlamalarıyla şekil ve yer değiştirdi:

«Kız Güllo herifiyi vurdular.»

«Şehmuz kurşunlandı.»

«Heyvağ, başımıza küller.»

Gülsün, çağlayan gibi, dama dayalı merdivenden aşağıya aktı.

Şehmuz'u eve getirdiler. Yeni bir döşek serip üzerine uzattılar. Bedenine beyaz çarşaf gerip karnına bir makas koydular.

Ağlamayan yoktu.

Gülsün, ölünün başucundaydı. Yaşmağı gevşemiş, güzel ve taze yüzü kocasının ölü bedenine buluşmuştu. Eli ayağı titriyor, arada bir yumruklarını, toprak zemini örten hasıra vurup bağıırıyordu:

«Ölüm... Hain ölüm, beni de al götür...»

Böylesi çırpınışlarda, yanma biri sokulup onu dışarı çıkarmak istiyordu. Fakat o direniyor, oturduğu yerden kopmuyordu. Düğünü, damdan izlerken, aklından geçirdiği, kocasıyla paylaşacakları yatak yoktu şimdi. Fakat Gülsün gene de kocasının yanına girmek, bu kez de aynı yatakta ölümü paylaşmak istiyordu onunla.

Sabırsız birkaç horoz öttü dışarda. Böylece yeni bir günün ilk müjdesi alındı. Fakat odadakiler için bu yeni günde yaşanacak güzel hiç bir şey yoktu. Sadece toprağa gömecekleri ölüm vardı.

Gülsün, çevresine bakındı. Şehmuz'un anasıyla bakışları birleşti. İhtiyar kadının konuşacak dermanı yoktu. Ancak gözlerini kırıp başını hafifçe öne eğdi. Gülsün'e, kaynanasından izin çıkmıştı böylece. Şimdi kocasını seven yiğit kadınlara, kocasını has seven, ender kadınlara düşen son bir görev bekliyordu Gülsün'ü. O da bunu yapmaya hazırdı. Arzuluydu.

Önce sesini ve acısını ağlamanın en tepesine ulaştırdı. Sonra yaşmağını çözüp saçlarını yolmağa başladı. Henüz bir yıla bile erişmiyen evliliğini paylaştığı kocasının ardından saçlarını tutam tutam koparıp ölünün üzerine attı. Kınalı saçlar, beyaz çarşafın üzerine düştükçe, hemencecik yapışıp kalıyor henüz canlılığını yitirmemiş saçlar, kıvrılıp hareketleniyordu bir süre.

Odada bulunanlar şimdi, Şehmuz için değil, saçları yeniden yeşerip belki de, güzel omuzuna yaslanıncaya kadar, evden dışarı çıkmamaya and için Gülsün için ağlıyorlardı.

Vakkas Emmi ile Kuşçu Mansur az sonra gökyüzünde hesaplaşacaklardı. Zıtlıydı onlar. Her ikisi de bilmeceye düşmemek için, iğnenin deliğinden deveyi geçirmeye hazırdılar.

Vakkas Emmi, Kertuşe köyünün orta yerinde düven dövüyordu. Başını yukarı kaldırdı. Güneş ikinci boyundaydı. «Zaman gelip çattı,» dedi içinden. Sonra, az ötede buğday esen karısına seslendi:

«Gel, düvene geç, ben gidecağam.»

Kadın, kocasının terklediği düvene atladı.

Vakkas Emmi, iri bedenini yavaş adımlarla sağa, sola vererek yürümeğe koyuldu. Yüreğinde lal kadar korku yoktu. O Zırhlı Şamı'sına pek güveniyordu. Damına on-onbeş adım kala, Çerçi Haşım'la raslaştı. Günlerden beri, Kertuşe köyünün biricik konusuydu, az sonra kopacak savaş. Çerçi Haşım, yağlı kelimelerle sordu:

«Taydüşmek var mı babo?»

Vakkas Emmi, kıstığı adımlarla bedenini taşıran kestirip attı:

«Benim soyumda taydüşmek yoktur. Ya herro, ya merro...»

Çerçi Haşım, bir şey söyleyemedi. Kinin böylesi, ürkütmüştü onu. Kurulan öcün patlak vereceği zeytinliğe doğru yürüdü.

Vakkas Emmi, avluya girdi. Önce kilere gitti. Büyük, yassı bir kemiş sepet aldı. Sonra avludaki kümesin yanına vardı. Yere çömeldi. Nedense, birdenbire yüreğindeki kuru korku tutuştu. Bedeni ateşlenmişti. Ayağa kalktı. Çevresine bakındı. Sanki korkuya bulaştığını, başkalarının görüp görmediğini anlamak istiyordu. Yanıbaşmdaki beyaz hampara taşından oyulmuş kuşların su kabına uzandı. Bir pençe suyu, suratına çarptı.

Bu sıra Kuşçu Mansur'un oğlu Taşo, avluya girdi. Nefes nefeseydi:

«Babam zeytinlikte,» dedi. «Tez gelmeliymişsin emmi. Güneş elden kaçmadan bu iş bitmeliymiş. Ve de babamın rengi mavi. O anlar dedi.»

Vakkas Emmi köpürdü:

«Biliyem ulan gevvat,» dedi. «Benimki yeşil. Mavi rengi başını yesin. Get söyle, adamı sıkboğaz etmesin.»

Taşo gitti. Vakkas Emmi, oturup uzun kollarıyla kümesin kapağını açtı. Bedeni biraz ötede kalmıştı. Ayağa kalkmadan on-onbeş santim öne aldı kendisini. Sonra elini kümesin içine daldırdı. Yakaladığı kuşları yanıbaşmdaki sepetin içine aktarmağa koyuldu. Pek çok kuşu vardı onun: Müsevvet, Bağdadi, Güllü, Ayvaz, Müverdi... Ve o, kümeden

hep, yavuz olan erkek kuşları alıyordu. Dişilerini içerde bırakıyordu. Onlar, az sonra gökyüzünde başlıyacak olan savaşın en kızgın döneminde işe yarayacaklardı: Parlak çekmek, savaş sahasında dövüşen erkeğini, yuvasına çekip indirmek için...

Kümesin içinde küçük, körpe tüyler uçuşmağa başladı. Vakkas Emmi, bu uçuşan tüylere doğru elinin birini, son kez uzatmadan sepetin ağzını az ötede duran çuvalla örttü. Sonra geriye kalan dışı kuşların arasından, oradan oraya küçük uçuşlar ya da sıçramalar yapan Zırhlı Şamı'sini yakalamak istedi. O, bir türlü ele gelmiyordu. Küpeleri, minnacık başında iki yana sallanıyor, ayaklarındaki kongurdaklar da her sıçrayışta şakırdıyordu.

Vakkas Emmi, son bir yol kesmeyle Zırhlı Şamı'yı da yakaladı. Yakaladı ama, parmaklarının gücünü ustaca azalttı. Zırhlı Şamı'yı incitmek, örselemek istemiyordu. Usulca dışarı aldı onu. Kümesin kapısını örtüp ayağa kalktı. Tüm bedeni, beyaz tüylerle örtülü kuş, avuçlarının arasındaydı şimdi. Bir süre, badem irisi kara gözleriyle Zırhlı Şamı'nin cıva gibi ordan oraya kayan mercimek gözlerine baktı. Kanatları örtülü kuşu, sağ eline aldı. Sol eliyle de birkaç kez okşadı.

Sonra başını yukarı kaldırıp güneşi ölçmek istedi. Kuşçu Mansur'la kararlaştırdıkları çizginin epeyce altına düşmüştü. Telâşlandı. Bedenini kırıp boş eliyle yerdeki sepeti kavradı. İçerden, üst üste, iç-içe geçmiş kanatların güçsüz kıpırdanışları duyuldu.

Vakkas Emmi, hızla avluyu terkedip zeytinliğe doğru yollandı. Onu gören birkaç kişi, hiç bir şey söylemeden ardına düştüler. Bu sıra, otlaktan

dönen davarlar köyü tozuyor, kuzular meliyor, inekler böğürüyordu.

Zeytinliğin ucuna vardığında büyük bir kalabalık gördü. İrili-ufaklı insanlar onun yolunu gözlüyorlardı. Birkaç çocuk aynı anda bağıştılar:

«Geliy!...»

Vakkas Emmi, adımlarım hem açtı, hem de tezleştirdi. Otuz kırk adım sonra döğüşmenin yapılacağı yere vardı. Sabrı köpürmüş olan Kuşçu Mansur'un yüzü karmakarıştı:

«İki mızrak boyu geç kalmışsan ha!...» dedi.

Vakkas Emmi, sepeti yere koydu. Bir çift söz etmeye zorunlu saydı kendisini:

«Döküşmek için zaman elifinedir. Hadi...»

Kuşçu Mansur, Vakkas Emmi'nin elindeki kuşu göstererek, kinayi kinayi güldü:

«Demek güvendiğin kuş budur ha! Sancak gibi taşımandan bellidir.»

«Kuşlarımın hepsi yavuzdur. Eğer ki çarkı felek emeklerime yar olursa, sonun gelmiştir. Bunu iyi bileşen.»

Kuşçu Mansur, az ötesindeki zeytin ağacında asılı olan sepetini almağa giderken mırıldandı:

«Senin gibilerini ben çok görmüşem. Heyvağ ki, forsunun kırılmasına az kalmıştır...»

Bu sıra döğüşmeyi yakından görmek isteyenler sıklaşıp kuşçuların yanma iyice sokuldular. Vakkas Emmi patladı:

«Sizden göz kirası mı almışam babolar! Açılın hele. Aklım kurcalanmasın.»

Sokulanlar biraz geriledi. İhtiyarın biri sigarasını tütürürken Vakkas Emmiye çıkıştı:

«Ula kerkere Vakkas, seni gören de hayırlı bir

poğ yeyisen beller. Nedir bu aznavurluğun? İyi ki eline, hünerli bir kuş geçirmişsen.»

Kuşçu Mansur, Vakkas Emmi'nin ağzını tıkmak istedi:

«Kuşun hüneri avucun içinde değil, göğün yüzünde belli olur. Ben, etek dolusu parayla alınmış nice taklacı kuş görmüşem.»

Vakkas Emmi, Zırhlı Şami'nin göğsünü okşadı. Satıcının, yavuzluğu üzerine döktüğü dilleri hatırladı bir solukta:

«Cihana gelmemiştir böylesi,» dedi, böbürlenerek. «Şam'da, Halep'te kanat vurmuş, dışisine ve de sahibine heç hıyanatlık etmemiştir.»

Kuşçu Mansur, herkesin duymasını istediği bir sesle yumuşak havayı germek istedi:

«Bunca asalatlı kuştı diyelim, senin eline nasıl düştü. Demek sahibine kanat çevirip kan küstürmüştür. Biz her satıcının ipiyle kuyuya inmezik babo!... Çünkü aklımız yumurta sarısıyla beslenmiştir, akıyla değil.»

«Gözü ve de yüreği kanlının biri kaçırmıştır. Yoksa ele geçer miydi böylesi...»

Bu kez Kuşçu Mansur, Vakkas Emmi'nin onuruna dil dönderdi :

«Vallaha eyi babo. Demek kaçırmışlar. Şükür ki, benim soyumda herkim kaçmış ya da kaçırılmıştır, mundar sayılır temelinden. Ve de sahibinin başım öne yıkar.»

Kuşçu Mansur sözü, geçen güz kaçan, Vakkas Emmi'nin kızına bulaştırmıştı. Gerçi ağabeysi, bacısının kanını akıtmıştı ama gene de köy yerinde, dillerde bulaşığı kalmıştı bu namus lekesinin.

Vakkas Emmi'nin, yüzündeki kıllar dikleşti, eli

ayağı çözüldü. Zırhlı Şamı neredeyse boşa gelip uçacaktı :

«Bana eyi kulak ver,» dedi bir adım öne çıkarırken. «Sen bu poğu geçenlerde gene yemişsen. 'Kızı kaçan herifin biçtiği ekin mundar olur,' demişsem Ulan Allahtan korkmaz hain köpek, herkes bilir ki, kızı, ağası kurşunlamıştır. Yeni icat mı çıktı yoksa: Duyanlar da kurşunlanacak diye. Ona da varım he vallah, he billah...»

Vakkas Emmi, sözünü tüketir tüketmez kuşsuz elini abasını altına soktu. Kuşçu Mansur da boş durmadı bu ara. O da tabancasını sokulu olduğu yere elinin birini yolladı. Fakat birkaç, kişi aralarına girdi hemen. Tabancaya uzanan eller oldukları yerde yapışıp kaldı bir süre. Hatırı sayılır bir seyirci, kanı bozdu :

«Tabancaları bırakın da kuşları salın gayrı,» dedi. «Güneş neredeyse akacak. Kozunuzu gökte bölüşün...»

Kuşçu Mansur, kinle yanibaşında duran sepetine uzandı:

«Di haydi,» dedi. «Yüreği varsa döküşün.»

Vakkas Emmi hiç konuşmadı. Sepetin üzerindeki çuvala el attı. Fakat çekip almadı hemen. Gözucuyla Kuşçu Mansur'a baktı. O da hazırды. Hemen hemen aynı anda çuvalları çekip sepetlerini yana devirdiler.

Kuşlar böylece döküşmüştü. Ve uçuşa kalkan kuşlar gökyüzüne doğru, kanatlarına sürülmüş mavi ve yeşil renkleri taşıyarak yükseldiler. Bu sıra Zırhlı Şamı huysuzlanıp kıpırdandı. Vakkas Emmi, çıkışmıyan parasının üzerine bir teneke de buğday vermiş olduğu, en gözde kuşunu da salmak için ko-

lunu havaya kaldırdı. Bir süre öylece tuttu kuşu. Sonra yüzüne, gökyüzünün büyüklüğünü yayarak bağırdı:

«Di haydi canına kurban olduğum, düşmanımın nefesini kes.»

Ve salladı onu.

Zırhlı Şamı, özgürlüğü sahibinden koparır koparmaz, kanatlarını gerdi, kapadı. Sonra tekrar girip gökyüzünün çukurlarına doğru hızlandı. Göğüslerinin ve kanatlarının altındaki boyalarla birbirinden ayrılabilen, iki bölük kuşun arasında dolanmağa başladı.

Vakkas Emmi, gökyüzünü lekeleyen kuşlardan yeşil renkli bölümü izledi bir süre. Zırhlı Şamı öteki kuşların arasına bazan çarpamazına dalıyor, bazan da umulmadık bir yöne gönül verip tüm kuşları ardına düşürüyordu.

Seyircilerden biri Zırhlı Şamı'ya övgüler sıraladı, başı yukardayken :

«Bu kuş, bizim obada dillere destan olur babolar!»

Bir başkası yürüttü sözü :

«Destan ki destan. Böylesi yavuz kuşun önüne hiç biri duramaz. Tümü boyun eğer.»

Kuşçu Mansur, şimşek ve fırtına yüklü bir bulutun, başı üzerinde topaklandığını ve gene bir pençe zehirin ağzında köpürdüğünü sandı. Sıkıldı, başına tokmaklar indi, kalktı. Bu acıya daha fazla dayanamayıp yere tükürdü ve söylenerek evinin yolunu tuttu.

Oysa Vakkas Emmi'nin yüzü gülüyordu. Zırhlı Şamı, hiç şüphesiz gökteki zaferi, az sonra ayakları dibine indirecek ve köy yerinde dillere destan ola-

caktı. Böylece onun kurduğu öç şimdiden kazanılmış gibiydi. Ancak evine gitmeli, sancağıyla kuşların avluya inme zamanını ve yuvasının yolunu şaşırabilecekleri, parlak dişileriyle hellemeliydi. Zaman kaybetmemek için hızlı hızlı evine yollandı.

Batmakta olan güneşle birlikte, depreşen akşam yeli, ağzındaki sigarayı ve yerde yatan bir yığın tozu yelliyordu. O, bunların farkında değildi. Akli, Kuşçu Mansur'un kuşlarından birini ya da birkaçını, kendi avlusuna indirmeye çabalıyan kuşlarıyla, gökyüzünde bir o yana bir bu yana kayıyordu.

Avluya girdi. Karısı düvenden dönmüş, aş pişirmek için birbirine çattığı tezekleri tutuşturmaya çabalıyordu. Avlu duman içindeydi. Vakkas Emmi'nin aklı başından sıçradı. Kadının üzerine yürüdü :

«Ulan sıfatı batasıca, ateşi tez söndür.»

Kadın, neredeyse tezeklere yapışacak başını çekti. Gözlerinden sanki kırmızı su akıyordu. Yassı yassı sordu :

«Niye ki ağam, aş istemisen mi?»

«Aşın sırası değildir. Gözlerin önüne mi akmıştır? Göge kuşları salmışam. Duman yollarını keser. Di tez, su serp atasın suratına.»

Kadın isteksizce yerinden kalktı. Binbir güçlükle tezeklerin bazılarında açtığı ateş yoluna bir maşrapa suyu boşalttı. Bu kez dumanın daha bereketlisi avluyu bastı. Neyseki ömrü uzun sürmedi. Az sonra avlu paklaştı.

Vakkas Emmi'nin yukarı dikilmiş başı, bazan da tüm bedeni fırl fırl dönüyordu. Gökyüzünde, düşmanlarıyla birlikte uçuşan kuşlarını izliyor, özellikle Zırhlı Şami'nin karşı bölükten bir kuşla dostluk kurup onu kandırmasını bekliyordu. Az sonra

beklediği oldu da. Yeşile boyanmış Zırhlı Şamı, mavi renkli bir kuşla yanyana dolanmağa başladı. Hellemenin tam zamanıydı.

Kümeşe koştu. Zırhlı Şamı'nin eşini, titreyen elleriyle çekip aldı. İki ayağını birleştirip sıkıca kavradı. Sonra uçmaya terketti onu. Ancak bacakları, sahibinin eli arasında kısaçta olduğundan parlak kuş bir türlü uçamıyor, her kanat çırpışta gökyüzündeki kocasına, yuvasına dönmesi için âdeta yalvarıyordu.

Bu sıra birbirine kaynaşmış iki bölük kuş. Kertuşe köyünün üzerinden doğuya doğru uçtular. Ve bir süre kuşların tümü, gözlerden irak kaldı.

Vakkas Emmi, bu kayboluşu, kuşların son bir turu sandı ve parlak kuşun çağrısına, Zırhlı Şamı'nin gönül verdiğiine sevindi.

Birkaç dakika sonra, iki bölük kuş birbirlerinden ayrılıp damların üzerinde kanat şaklattılar.

Vakkas Emmi, bir solukta avluya inen kuşlarını gözden geçirdi. Müsevvat, Bağdadi, Güllü, Ayvaz Güllü, Müverdi...

Zırhlı Şamı yoktu.

Birdenbire yüreği bölündü. Ağzı nefesine dar geldi. Son bir çırpınışla kolunu yukarı kaldırıp elindeki parlak kuşu salladı, salladı.

Sonra kolu, yavaş yavaş düştü. Kuş, gevşiyen parmaklarından kurtulup kanat çırpıtı.

Vakkas Emmi'nin başı öne yıkıldı. Nutku kurudu. Tıpatıp kızının kaçtığını duyduğu andaki gibi... Avlunun içinde bir o yana bir bu yana yürümeğe başladı.

Eşikte olup biteni izleyen karısı acıdı ona :

«Canın sağ ya, para yere girsin ağam,» dedi...

-«Emme o buğdayı üste vermeyecektin hani!...»

Vakkas Emmi, karısının sözlerini duymadı sanki. Onun akli fikri kuşundaydı. O hâlâ inanmıyordu; Zırhlı Şamî'nin garip kuş olup başkasının avuçlarında tutsak olabileceğine. Başını tekrar yukarıya kaldırdı. Boşalan gökyüzü, yüreğinde gerildi. Zırhlı Şamî gitmişti.

Omuzlarından kayan abasını daha da geriye itti. Kasketini çıkarıp başını kaşdı. Sonra aklına yeni bir umut ışığı düştü. Çocukça sevindi.

Zırhlı Şamî'nin hâlâ inatçı bir kuşun peşinde olabileceğini, onu ötelere götürüp damının izini, aklından sildikten sonra, beraberce döneceklerini düşündü. Yüzü tekrardan güllendi. Bu kez bir çift kuş beklemeğe başladı.

Güneş az önce tükenmişti. Şimdi Kertuşe köyünün doğusundaki aklık kirleniyordu.

Vakkas Emmi'nin bakışları yukarlarda fır dönerken, aklına, Zırhlı Şamî'nin dışı bir kuşa birdenbire sevdalanıp çok ötelere, Şam'a Bağdat'a uçabileceği de geldi.

Tam bu sıra avludan içeriye, Kuşçu Mansur'un oğlu Taşo girdi. Kapının birkaç adım ötesinde durdu, İki eli ardındaydı.

Vakkas Emmi, onu görür görmez çıkıştı:

«Gene ne istiyisen ulan?»

Taşo korkulu bir sesle:

«Beni, babam salmıştır,» dedi.

«Baban yere girsin.»

«Babam demiştir ki...»

«.....»

Vakkas Emmi'nin bakışları, Taşo'yu korkuyla sarıp sarmalamıştı. Geri geri çekildi. Kapının eşiği-

ne ayağını koydu. Ancak bir süre sonra konuşabildi:

«Babam demiştir ki... Kuşçuluk zanaat işidir, düven fırlatmaya benzemez. Kuşunu geri salıyam, ismimi unutmayın!»

Taşo, sözünü tamamlar tamamlamaz, arkasına gizlediği ellerini öne aldı. Sağ elindeki kuşu Vakkas Emmi'nin önüne fırlatıp kaçtı.

Göğsü üzerine düşen kuşun güzel başı toprağa battı. Tavuk gibi yolunmuş tüylerinin açığa vurduğu çıplak bedeni, yer yer titriyordu.

GÜZEL PARMAKLAR

Sıcaktan gün çatlıyordu.

Elif, alnındaki teri, kolunun yeniyle sildi. Yaşmaktaki tütüne korku ve hınçla baktı. Sonra bakışlarını, odanın içinde dolaştırdı: «Heyyof bana,» dedi içinden. «El kadar gelinim, ne güzel de her şeyi yerli yerine oturtmuşum ya.»

Bakışları, önündeki tütüne düşmeseydi sevinecekti. Sevinmek şöyle dursun, gene, yüreği titredi. Korku, bedenine çöktü.

Ansızın yerinden kalktı. Başını, neçeğiyle sarıp sarmaladı. Sonra tütün dolu yaşmağı, dört bir ucundan kavuşturup duvar komşusuna seğirtti.

Avluya girdiğinde nefes nefeseydi. Ayşe Bacı onu görünce şaşırdı :

«Hayrola kız Elif,» dedi. «Nedir bu çalınman?»

Elif, elindeki tütün çıkının havaya kaldırdı.

Hiç bir şey söylemedi. Ayşe Bacı daha çok meraklandı :

«Nedir içindeki? Konuşsana.»

«Tütün ha! Yere girsin, beceremiyem...»

«Viş bacım. Bu yaşa gelmişsen, tütün sarmasını nasıl öğrenmedin?»

«Babam içmezdi Ayşe Bacı. Anamın da gözü kör olsun, el kapısına gelmeden her bir şeyi öğretti emme, tütünü akıl etmemiş.»

«Desene kız elif, ana devenin büyüğünün ahırda unutmuş. Kulağına küpe olsun, kocanın, gece koyununu, gündüz tabakasını boş bırakma.»

Elifin yüzü allandı. Onbeş yaşın utancıyla başını eğdi. Ayşe bacı gülererek sordu :

«Haftası oldu mu?»

«Neyin?»

«Gerdeğe gireli kız.»

«He... Dün ikinci haftaya döndü.»

«Allah canını alsın e mi?»

«Niye ki Ayşe Bacı?»

«Haftasını aşmış da, yeni mi aklın başına geldi. Bunca zamandır herifini tütünsüz mü saldın?»

Elif sabırsızca atıldı:

«Yok ha,» dedi. «İnhisar cıgarası içti hep. Emme dün, kaçak tütün bulmuş. Bir keyifle geldi ki görecektin.»

«Di, gel de göstereyim nasıl sarılıcağını. Hayada nerdeyse çatlıyacağız.»

Odaya girdiler.

Ayşe Bacı, eline kâğıt demetini aldı. Dudaklarına yaklaştırıp ucundan üfledi. Kâğıt aralandı. Çekip aldı bir tane. Sonra kâğıdı, baş parmağıyla, şahadet parmağını kavuşturup üzerine oturttu. Yaş-

maktan bir lokma tütün alıp döşedi. Bu sıra başını kaldırıp Elife baktı. Elif, gözlerinin çatlatacakmış gibi izliyordu olup biteni.

«Ben de böyle yapıyam,» dedi.

Ayşe Bacı, başım salladı:

«Hüner, tütünü hesaplı almak. Ne az, ne çok.»

«Ölçeği kavileştirecek bir şey yok mudur?»

«Zamanla kızım. Yapa yapa. Gözün ve de parmakların pişmesine bağlı.»

Konuşmayı kesip tütünle döşenmiş kâğıdı, ustalaşmış parmaklarıyla bir süre çevirdi. Sonra dudaklarına götürdü. Kâğıdın açık olan ucunu diliyle ıslatıp yapıştırdı.

Elif, sabırsızca elini uzattı :

«Ver Ayşe bacı,» dedi. «Gerisini ben yaparım.»

Ayşe Bacı vermedi. Sigaranın ağzını kapattıktan sonra çıkıştı:

«Hüner, cıgarayı sarmaktır,» dedi. «Ağzını mühürlemeyi kör ebem de yapar. Di haydi, başla.»

Elif, başladı. Parmakları titriyordu. Ne ettiyse tütün dolu kâğıdı yuvarlatamadı.

Ayşe Bacı, Elifin ellerine vurup söylendi:

«Haydi diyek ki, daha önce sarmamışsan, hiç saranı da izlemedin mi? Bu yaşa kadar aklın nerdedi, ayran delisi?»

Elif alttan aldı:

«Huylanma kurban olduğum Ayşe Bacı,» dedi. «Bir cahillik etmişem işte. Yeni baştan göster ha...»

«Ocağa aş vuracağam kızım. Nerdeyse ikinci kavuşacak.»

«Elini, ayağım öpüm, ne olur akşama herifimin suratı asılmasın.»

Ayşe Bacının aklından, evliliğinin ilk günlerinde, kocasının ağzından çıkan her sözü, daha yere düşmeden nasıl yaptığı, önünde ardında nasıl pervane olduğu geçti. Gönlü, Elif'in çırpınışı karşısında, pamuk gibi oldu.

«Yüzün, bu akşam kara olmasın,» dedi. «Bir tabaka sarayım hemencecik. Sen de parmaklarıma iyi bak ama. Tövbeler olsun, yarın sarmam.»

Günün birinci parçası, üç saat önce tükendi. Şimdi, insanlar, günün karanlık bölümünü yaşıyorlardı.

Gene her yan, sıcaktan boğuluyordu. Sanki güneş gitmemiş, karanlığın içinde yitmişti.

Ayşe Bacı, avludaki tahdda, cebinliği özenle girdi. Bir ucunu açık bıraktı. Sonra kocasına seslendi :

«Yatak hazır, ağam,» dedi.

Adam, hiç bir şey söylemeden gelip uzandı.

Uzunca bir süre konuşmadılar. Adam, nerdeyse uykuya geçecekti. Oysa, Ayşe Bacının gözleri dipdiriydi. Gönlünde, cıva gibi bir şey vardı sanki. Bir o yana, bir bu yana kayıyordu. Bugün Elife sardığı sigaraları hatırladı ansızın. Ve hemen anladı, yüreğindeki oynaşmanın nedenini. Kocasına biraz sokuldu :

«Hişt ağam,» dedi. «Uyudun mu?»

Adamın sesi, karyolanın altından geldi sanki:

«He... uyumuşam...»

Ayşe Bacı, kocasının uykulu sesini diriltmek istemedi. Bekledi. Bakışlarını yukarı verdi. Gökyüzü, ince dokulu cebinliğin üzerine gerilmişti. Yıldız-

lar aşığıdaydı ve yıkanmış gibi tertemizdi.

Ayşe Bacı, gözlerini yumdu. Uyuyamıyordu ama.. Elifin beceriksizliğini anlatmadan edemiyeceğini kavradı. Yeniden kocasına seslendi :

«Hemen uyuma ha,» dedi. «Bak, bir çift sözüm, var.»

Adam sıçradı. Kızmıştı:

«Hadi zıbar,» dedi.

Ayşe Bacı, sözcükleri birbirine tez teğelledi :

«Şimdi avratlar da avrat mı ya,» dedi. «Her şey bizim zamanımızda çetinmiş doğrusu. Elif var ya, hani geçen hafta düğünü olduydu. Elif...»

Adamın uykusu çözüldü biraz :

«Eee?» dedi. «Ne olmuş geline? Cılk mı çıkmış yoksa?»

«Yok.»

«Ya, ne kız?»

«Desem, gülmekten bayılırsın.»

«Ulan şimdi ağzına dolduracağam ha!... Dese-ne...»

«Elif, cıgara sarmasını bilmezmiş. Nasıl?...»

Adam kıpırdandı. Şaşırmıştı:

«Vel...»

«Vel ya... Bizim zamanımızda böylesi avratların yüzüne kim bakardı. Ne olacak, iki direği çatmışlar, avrat diye satmışlar...»

«Kocasını olacak erzikırık, dayağı çekmiştir.»

«Dur hele... Bak bugün ne işler oldu.»

Ayşe Bacı'nın yüzü gülüyordu. Kocasına biraz daha sokuldu. Hünerli kadın olduğunu, şimdiki kızların fos olduğunu anlatmanın tadına varmak istiyordu :

«Ya ağam,» dedi. «Böyle işte. Daha cıgaranın

bile hakkından gelemi. Bunlar da avrat olacak. Neymiş, babası cıgara içmezmiş. Anası da akıl edip öğretmemiş. İyi mi?»

Adam kestirip attı:

«Suç, anası olacak gözüyassıda. Dizinin dibine oturtmalıydı. Ve de başına vura vura belletmeliydi. Ne olacak ahırzaman yaklaştı avrat.»

«Vallaha doğru. Hele vicdanına söyle, ben, seni hiç cıgarasız bıraktım mı? Bir de kıymetimi bilmezsin.»

«Şişme...»

«Bal gibi şişerim. Gene işi ben söktüm.» «

«Nasil yanı?»

«Babam hayrına, bir solukta tabakayı doldurdum ağam.»

Adam hışımla karasından yana döndü :

«Kimin tabakasını?»

Ayşe Bacı, ansızın, başucunda yarasa gibi bir gölge gördü. Şaşırdı. Korktu. Büzülen dudakları arasında, sözcükler sakız gibiydi :

«Elif gelinin getirdiği tabakayı,» dedi.

Adam, Ayşe Bacının saçlarını yapıştı. Her yanı titriyordu :

«Demek, başka heriflerin tabakasında senin cıgaran var ha? Vay alçak, vay kahpe.»

«Bu işte bir kötülük mü vardır? Kurbanın olam vurma. Cahilliğime ver. Uy anam...»

Adam, hem vuruyor, hem de bağıriyordu :

«Ulan kırk yılın kahpesi. Demek hiç bir kötülük yok ha... Al, al... Akılsız köpek... Beni rezil rusvay ettin.»

«Töbe ağam, poğunu yiyim vurma, yeter. Suçu mu söyle, kurban olduğum.»

«Suçunu ha... Al... Al imansız kahpe... Yarın ne olacak, bilmez misin? O pezevenk kahveye gidecek... Ah ulan... Yaktın beni... Kahveye gidecek. E-şine dostuna cigara ikram edecek. O pezevenkler de alıp yakacaklar. Duman iyi gelecek. Duman üstüne duman. Cıgaraya bakıp ne güzel sarılmış diyecekler. Ya herif, o zaman derse...»

«Kemiklerim kırıldı uy anam. Vurma yeter gay- rı, elini, ayağını öptüğüm vurma.»

«Vurma ha!... Ulan seni kurşunlamalı. Nerde benim mavzerim? Nerde?... Al... Dinsiz orospu... Ya herif, o zaman derse, Kuyumcu Osman'ın karısı sar- mış diye...»

Ayşe Bacının, etleri kabardı, canı çözüldü. Sesi sızılıydı :

«Öldüüüüüüm... Öldüüüüüüüüüüüm...»

Adamın eli, hâlâ hınçla inip kalkıyordu :

«Öldüm ha!... Sen mi öldün yoksa ben mi ulan. Cilveli Ayşe... Kuyumcu Osman'ın karısı sarmış ha!. O zaman ne olacak? Pezevenkler gözlerini yumup senin parmaklarım düşünmiyecekler mi? Nasıl önü- ne geçilir bunun, a fermanlı kahpe... Demiycekler mi, ne güzel parmaklar böyle. Ve de düşünmiyecek- ler mi, Kuyumcu Osman'ın karısı, kırkıktan sonra, karısı olan heriflere cigarayı ne demeye sardı?...»

Ayşe Bacının soluğu bir lokma kaldı. Bayılmış- tı.

Bu sıra, duvar komşusu Elif de, kocasına, «Cı- garaları ben sardım,» diye böbürleniyordu. Ardın- dan, bir güzel sevişip oynastılar.

Durdu. Durmasıyla dünya, sestem, canlılıktan yana kurudu sanki. Ayakları altındaki gürültüye yeniden kavuşmak istedi. Yürüdü. Sessizlikten korkuyordu. Çünkü o gece, bozkırda sessizlik, devden büyüktü.

Şahan, Halep'te kazandığı parayı altına çevirmişti. Şimdi onun iki altını vardı. İşler böyle denk düşerse, birkaç kez daha gidip-gelecek, sonra bu işten elini ayağını çekecekti. Çünkü kaçakçılığa kabarıklık değildi hevesi.

Uzaktan it ulumaları duyuldu. Şahan adımlarını ufalttı. Çevresine bakındı. Sonra başını yukarı verdi. Ay'ın yarısı yoktu.

İyice durdu. Ay, sanki koşuyordu. Şahan şaşır-
dı. Başını iki yana salladı. «Hey mübarek,» dedi ve ağzından çıkan bu kelimeleri kulakları işitti. Böylece yanında biri varmış gibi geldi ona. Ürperdi. O,»

hiç kimseyi, hiç bir şeyi istemiyordu şimdi. Biricik amacı, az ötedeki huduttan geçip köyüne girivermekti. Çömeldi. Bir cıgara sarıp ateşi, avuçları arasında körleterek yaktı. Yoğun bir kaç nefes çekti. Akli bir solukta ocağına sıçradı. Karısı, çocukları uyuyordu şimdi. Nedense küçük oğluna gönlü aktı. Onu çok seviyordu. Kıvırcık saçlarını mı, kara gözlerini mi, yoksa çükünü sallıya sallıya koşuşunu mu ötekilerden ayırdığını pek bilmiyordu Şahan. Ama sevginin sıcağı, bolu onundu işte.

Şahan başının öne düşürdü. «Bu eniği kaçakçı etmiyecağam, onu böylesi korkulara bulaştırmıyacağam,» diye geçirdi içinden. Sonra cıgarasının gözünü toprağa gömüp ayağa kalktı. Hududa doğru yürümeğe başladı. Şimdi daha yakından duyulan it ulumaları, gecenin karınma sıkılan mermi gibiydi. Şahan, ulumaların batısına yöneldi.

Beş on dakika sonra kurbağa seslerinin şenlendirdiği ince bir çaya ulaştı. Yemenilerini çıkarıp eline aldı. Suyu inciltmek istemiyormuş gibi yavaş yavaş yürüyüp karşı yamaca geçti. Çayın oyuğundan aşip düzlüğe kavuşunca önce oturdu, sonra yüzükoyun yattı. Birkaç minare boyu sürünerek yol aldı. Biraz daha sürüneceğini sanıyordu. Oysa aldandığını kavradı. Nişan koyduğu, kolu kanadı kurumuş ağacın yanına gelmişti çünkü.

Ağacı görür görmez, birdenbire, benzin gibi parlayan nefesine ciğerleri dar geldi. Canı sıkıldı. Başını sakınmadan öne düşürdü. Dudakları toprağa değdi.

Korku, Şahan'ın canındaydı. Ne ettiyse onu, toprağa gömemedi. Başını kaldırdı. «Allah,» dedi duyulur bir sesle. «Ya korkuyu al, ya canımı...»

Aklına ikinci kez kıvrıcık saçlı, kara gözlü oğlu geldi. Utandı ondan. «Olur mu ya?» dedi kendi kendine. «Olur mu korkmak? Kaçakçılık yiğit işidir... Ya Allah...»

Ve «Allah» der demez ayağa kalktı. Yavaş yavaş mayın döşeli tarlaya girdi.

Şahan'ın hayatı şimdi yokla var arasındaydı. Toprağa basan ayağında hayat, havada korkuyla titriyen öteki ayağında ise ölüme, yok olmaya hazırlanış vardı. Üç beş saniyelik duraklamadan sonra havadaki ayağını da toprağın karanlık suratına koydu. Bekledi. Şimdi iki ayağımın altında ölüm yoktu. Sevinir gibi oldu. Fakat bu sevinci, inceden esen yel, hemencecik ötelere taşıdı sanki.

Nedense Şahan, ölümün yer yer gizlendiği böyle bir tarladan geçerken, daha önceki geçişlerde duyduğu bir korkuya kapılıyordu bu kez.

Yaşamayı, hayatta kalmayı, kısa bir süre bile olsa garantilediği ayaklarını, yemden ölümün tepesine bastırmaya cesaret edemiyordu. Fakat geriye, Suriye topraklarına dönmek kendisine hiç bir şey kazandırmayacaktı. O, bunu da çok iyi kavıyordu. Önemli olan, iki altını anayurduna geçirmekti. Bu altınlarda, çoluk çocuğunun yaşama umudu asılıydı. Kanlı, hileli, ölüme bulaşmış bile olsalar...

Bedenini boydan boya hafifçe sağa kırıp sol ayağını kaldırdı. Sonra toprağı, usulca, sabırla, fakat korkuyla yokladı. Toprak, sevdiği adam tarafından hazla okşanan kadın gibi huysuzlanmadı. Şahan cesaretlenip bu sokuluşu daha öteye götürdü. Ayağını tümünden basıp bedeninin ağırlığını öne doğru aktardı. Fakat sağ ayağım öne atmaya fırsat bulamadan havaya uçtu.

Yere sırtüstü düştüğünde ne kadar eksildiğini hissedemedi. Korku ve şaşkırdık içinde bir süre kıpırdıyamadan öylece kaldı. Ancak bu sıra kendisiyle beraber, âdeta yerden gökyüzüne fıskıran toz-toprak yavaş yavaş suratına yağdı. Gözlerini kapamayı akıl ettiğinde, birisinin eksik olduğunu anladı. Çünkü kırptığı gözlerinden biri, kapanmak için hareket alamamıştı. Sağ elini güçlkle yüzüne götürdüğünde, yumuşak, sıcak, yuvarlağı bozulmuş bir şey ellerine bulaştı. «Gözümün biri akmış,» dedi. içinden. Sonra karanlık bir korkunun boşluğuna yuvarlanır gibi oldu. Bedeni hafifledi. Sırtına değeri toprak sert değildi şimdi, ölüme düğümlemiş bir sesle : «Heyvağ, gidiyem» dedi. «Ya Hûda birazcık nefes daha.»

Kıvırcık saçlı, kara gözlü oğlu geçti gene, ufalanan aklının bir kıyıcığından.

Geriye kalan, toz-toprak yağmış gözünü güçlkle açtı. Bozkırın pak karanlığından, üzerine doğru bir tutam ışık boşaldı. Işık parlak değildi. Kırık kırıktı. Fersizdi. Aklım silkeledi. Işık kayboldu bu sıra. «Göge çekiliyem,» diye geçirdi içinden. Dudak büktü bu yücelişine. «Kaçakçı kısmına iki cihan da kapalı» diye düşündü. Fakat kırık, fersiz ışıklar tek-rara gözüne ulaştı. Başını hafifçe sağa sola çevirdi. AZ ötedeki jandarma karakolundan yola çıkmış jeep-ti bu. Üzerine doğru geliyordu. Patlıyan mayın, jandarmaları harekete geçirmişti.

Şahan'ın aklına hemencecik şalvarının bir cebinde, kesesine düğümlediğı iki altın geldi. Yerinden doğrulmayı sınıadı. Beceremedi. AZ önce gördüğü fersiz ışıklar, her soluk başı biraz daha kuvvetlenip jeep'in farlarına bağlanıyordu. Son bir çaba

gösterdi. «Ya Allah,» dedi. «Çoluk çocuğumun yüzü suyu hürmetine.» Oturdu. Fakat yekini kalkamadı. Sağ ayağmda dayanılmaz bir sızı duydu bu sıra. Elinin birini uzattı. Bacağını aradı. Bulamadı. Ancak eline sıcak bir yapışkanlık bulaştı. Bacağının yarısı yoktu. Ve durmadan akan kan, canını her an biraz daha azaltıyor, başına balyoz yemiş domuzun debelenmesi yerine, bacağından sızan kan, onu ölümüne, ölümü ufalta ufalta yaklaşıtıyordu.

Bu ara, az ötede duran jeepten bir tutam ışık geldi. Çevresi yer yer aydınlandı. Ve bu aydınlığın bir bölümünde, kopan bacağını gördü Şahan. Farkında olmadan ellerini uzattı. Yerde yatan bacağını alıp bedenine yerleştirmek istedi sanki, iyice şaşırmişti. Başını güçlükle geriye çevirdi. Jeep pek uzakta değildi. Jandarmalar vardı çevresinde. Elinde olmadan bedeni toprağa düştü.

Jandarmalardan biri Şahan'ı gördü :

«Na orda,» dedi arkadaşına, dürterek. Sonra bağırdı: «Kimdir o?»

Şahandan ses gitmedi.

Öte jandarma öfkeli öfkeli:

«Kaçakçı itidir,» dedi.

«Ses vermedi!...»

«Gebermiştir belki...»

««Uykumuzu böldü pezevenk.»

«Yürü, gidek...»

«Ya gebermemişse?»

«Sabaha kadar geberir nasıl olsa. Gündüz gözüy-

le gelip alırız.»

«Sağlam kazığa bağlıyalım. Geçen seferki gibi.»

Şahan, konuşulanları, bölük - pörçük duyuyordu. Onun jandarmalarla alıp vereceği kalmamıştı za-

ten. Canı tükendi, tükenecekti. Son bir umutla, sağ elini şalvarının cebine soktu. Ölüm bu kertiğe geldiğinde, geriye, dua etmek ve altınlarını yutmak kalıyordu. Hileli ellerden kurtarmalıydı onları. Güçlkle para kesesini aldı. Canı, şimdi parmaklarında titriyordu. Keseyi dişleriyle çözdü. Ağzına boşalttı iki altını. Yutmaya çalıştı.

Bu sıra jandarmalardan biri mavzerini, jeepin farları altında kıpırdanan insan lekesine doğru rasgele boşalttı.

Şahan'ın canı, bedenine giren mermilere hiç diremedi. Hemencecik bitti.

Altınlardan biri boğazına kaydı. Ötekisi henüz ağzındaydı. Neyse ki çenesi düşmedi ve az sonra, dişlerinin gerisinde altınlar, çelik bir kasadaymış, gibi kala kaldı.

Ancekent köyünde, horozlar unutulmuştu. Güneş, nerdeyse köyün tepesine varacaktı. Ancak, kirli suratlarında sineklerin oynaştığı pek küçük çocuklar, orda-burda dolaşüyor, köy meydanında olup bitenleri izlemiyorlardı.

Şahan toprağın yüzüne rasgele atılmıştı. Yanıbaşında da kopuk ayağı duruyordu. Bedenine vuran güneş, boşalan göz oyuğundan yüzüne, saçlarına akan kanı kurutmuştu. Saçları yer yer dikelmiş, birleşen dudakları arasındaki ince kan yolu, ağzına vurulmuş mühür gibi duruyordu. Ve sinekler, cirit atıyordu bu kanlı alanda.

Köylülerin başı öne yıkılmıştı. Hepsinin gözü, toprağa ve kana bölünmüş Şahan'm üzerindeydi. Ama pek azının aklı, buradaydı. Çoğu, kendi içle-

rindeki öz mezarlarıyla konuşuyor, dertleşiyordu. Kiminin yüreği, baba, kiminin kardeş ya da oğlunun ateşiyle tutuşmuştu. Hele karıların yufka yüreği, yeni boğazlanmış tavuk gibi parpazlanıyordu.

Teğmen bağırdı:

«Avratlar gitsin!»

Kadınlar, yavaş yavaş dağılmaya başladı. Tanrı bu kadınlardan ağlamayı bile esirgemişti. Ölenin kim olduğunu ele vermemek yasalarında vardı çünkü. Ölen kaçakçının evi aranmasın, soyu mimlenip ikide bir sorgu-sualin ağzına sürülmesin diye.

Şahan'm karısı buruşuk bir suratla, kocasına son kez baktı. Üzerine atılmak, «Heyvağ...» diye dövünebilmek için canını bile vermeğe hazırdı. Fakat aklına çocukları düşüyor, onların geleceği ve hısımlarının ekmek parasına kan doğramaya cesareti kıt geliyordu. Boynu bükük, tek göz damına doğru, yağ içmiş gibi yürüdü. Bir an önce ağlayabilmek için başka çıkar yol yoktu. Damına girmeden, kıvırcık saçlı, kara gözlü çocuğunu gördü. Önü ardı açıktı. Sidiğiyle ıslattığı toprağı, küçücük elleriyle karıyordu. Anasını görünce güldü. Kadın eğilip kaptı onu. Çocuk, oyundan kopanlığı için mızımızlandı.

Az sonra odaya giren kadın, çocuğun üzerine kapandı. Ana-oğul beraber ağlaştılar.

Teğmen, yanındaki jandarmalardan birisine sinirli ve sabrı tükenmiş bir sesle bağırdı:

«Sıraya geçir şunları!»

Buyruğu alan jandarma, Şahan'm çevresindeki-leri hem itiştiriyor hem de söyleniyordu :

«Uzağa, daha uzağa... Ard-arda... Ha şöyle...»

Ancekentli erkekler sıraya girdi. Onlar alışıklı- lar, ölüyü hiç tanımadıklarını söylemeye.

Teker teker teğmenin yanma gelmeye başladı- lar. Başlan öndeydi. Gözleri kısık fakat sert çizgi- liydi.

Teğmen, hep aynı soruyu tekrarlıyordu :

«Tanıyor musun?..»

Soruyu duyan. Şahan'ı ilk kez görüyormuş gibi bakıyor, düşünüyor sonra başını iki yana sallayıp :

«Heç görmemişem Teğmenim...» diyordu.

Gene aynı soru. Bu kez bir başkasına :

«Tanıyor musun?..»

«Töbe ki görmemişem...»

Teğmen, kimsenin tanış çıkmayışına kızıyor, fa- kat bir başkasına, gene de sormadan edemiyordu :

«Tanıyor musun? Doğru söyle ama. Bak, bura- da ikimizden başkası yok.»

Adam tanımaya çalışıyormuş gibi eğilip bir sü- re Şahan'a bakıyor, bu sıra akmış gözünün çukur- luğunda kümeleşen sinekler havalanıp vızırıyorlar- dı. Ve Şahan'ı tanımaya çalışan adam belki onun duvar komşusu, belki de düğünlerde halay çektik- leri, can-ciğer arkadaşıydı. Fakat gene de başını iki yana sallayıp aynı cevabı tekrarlıyordu :

«Töbeki heç görmemişem.»

Teğmen, sıcaktan bunalmıştı. Bozkınn dağlıyan güneşinin aşağılara inip başının üzerine oturduğunu sandı. Bir an önce işin sonunu almak istiyordu ar- tık. Geriye kalan birkaç kişiye doğru bağırdı:

«Haydi çabuk. Sırası gelen sallanmasın.»

Sıra ihtiyar bir adamdaydı. Teğmenin buyruğu- na aldınış etmeden Şahan'a doğru ağır ağır yürüme- ye başladı.

Teğmen köpürdü.

«Çabuk olsana babalık!»

İhtiyar adam istifini gene bozmadı. Adımlarına değirmen taşı takılıydı sanki. Teğmen ona doğru yürüdü. Kolundan tutup çekti:

«Ağzımdan çıkanı duymadın mı!»

İhtiyar adam sızdı bir sesle:

«Eskimişem, hastayam ha!» dedi.

«Uzattın ama,»

Sonra Şahan'm yanma geldiler. İhtiyar adamın, eti çekilmiş elleri titriyordu. Günlerden beri tıraşlanmamış yüzündeki ak lallar dikelmiş, çukura kaçan gözleri daha da ufalmıştı. Fakat bu eskimiş yüzde diriliğini ve heybetini kaybetmemiş biricik canlılık parmak kalınlığına ulaşan kaşlarıydı.

İhtiyar adam çömeldi. Şahan'ı daha yalandan görmek istiyordu. Bu arzu Şahan'ı ele vermek için değildi. Anceket köyünde, belki herkes onun kim olduğunu söyleyebilirdi ama, bu ihtiyar adam, Şahan'ın Şahan olduğunu söylemeyecek biricik insandı. Çünkü o, Şahan'ın özbeöz babasıydı.

Teğmen omuzuna dürttü :

«Haydi herif, yeter çömeldiğin,» dedi. «Tanıdınsa söyle.»

İhtiyar adam, yavaş yavaş ayağa kalktı. Şahan'ın az öteye kayan bacağına uzandı. İki eliyle kavrayıp oğlunun eksikliğini tamamladı. Uzaklaşırken ihtiyar sesi zar-zor duyulabildi:

«Tanımıyam. Heç görmemişem.»

O gün Anceket köyünde az konuşuldu, az yenilip, az içildi.

İhtiyar adam, gecenin ilk ağzından beri jandarma karakolunun bir ucunda oturmuş, oğlunun, yanma sokulabilmek için fırsat kolluyordu. Yerinden kalktı. Karanlığa nerdeyse aydınlık karışacaktı.

Boyunu ufaltarak yürümeğe başladı. Karakola iyice sokuldu. Oğluyla arasında üç-beş adım kalınca çömeldi. Çevresini taradı, dinledi. Ne bir kıpırdanış, ne de ses vardı. Bedenini dikmeden bacaklarını hareket ettirip Şahan'ın yanına vardı. O, örgüsü yer yer dağılmış eski bir hasırın altındaydı. Gömme ruhsatı için, ilçeden hükümet doktoru gelmediğinden, bir gün sonraya kalmıştı, toprağın altına girmesi.

İhtiyar adam iyice eğildi. Hasırın ucunu kaldırdı. Şahan'ın ayakucunda olduğunu anladı. Çok ince dilimlere bölünmüş zamanı, boşuna tüketmemek için, hemencecik Şahan'ın başucuna geçti. Bir eliyle hasırı kaldırdı, öteki eliyle de çözülmeye başlayan karanlığın içinde, oğlunun yüzünün arayıp buldu.

Kaçığa gitmeden, oğluyla konuştuklarına boyun eğerek gelmişti... Altınları alacaktı. Parmaklarıyla oğlunu ağzını buldu. Fakat birdenbire yüreğinde bir sarsıntı oldu. Bu, sevginin iyice depreşmesiydi. Elini, Şahan'm ağzından çekip tüm yüzünde dolaştırdı. Gönlündeki sevgiyi, oğlunun kanlı yüzüne yaydı. Ve farkında olmadan gözleri yaşardı. Elini çekip olduğu yere oturdu. Ölüsüne sahip çıkamıyan bir insan olarak utancından bin parça oldu sanki. Savuşup gitmek istedi buradan. Fakat gelinine eli boş gitmek, oğlunun çok sevdiği kara gözlü, kıvrık saçlı torununa, babasının hayatı pahasına elde ettiği altınları götürmemek de onu başka yönden küçültüyordu. «Yoksulluk yere girsin,» diye geçir-

di içinden. Sonra başını iki yana sallıyarak, «Ne olurdu Şahan'ın biraz daha tendirisli olsaydın ya,» dedi. Fakat oğlunu bu kadarcık da olsa suçladığı için haksızlık ettiğine inandı bir solukta. «Kara yazı,» dedi. «Mayın gâvur icadı.»

Böylesine düşüncelerin sonunu getiremiyordu ki, sabırsız birkaç horoz öttü az ötedeki köyde.

Fakat yapamıyordu bu işi. Bütünlüğü zaten yerince bozulmuş ölüsüne, daha fazla eziyet etmeye kıyamıyordu. Bir süre bekledi. Elleri titriyordu. Ayğa kalktı. Eğer oğlu: «Babey canım yere düşerse, altınlar sana emanettir ha! Onları önce ağzımda, sonra kamımda aramalısın.» dememiş olsaydı belki de yürüyüp gidecekti. Gidemedi ama. Aklındaki tüm düşünceleri bir yana dürüp çömeldi. Ve oğlunun çenesini ayırdı..

İÇİNDEKİLER

GAFFAR İLE ZARA.	.11	
BÜYÜK YAS.	.47	
ZIRHLI ŞAMI.	.55	
GÜZEL PARMAKLAR.	.69	
KAÇAKÇI	ŞAHAN.	.79

Cem Yayınevi, «Kaçakçı Şahan»ın dokuzuncu basımını sunar. Bu yıl «İnsan Posası, Demir Bebek ve Ölümsüz Kavak»la 12 nci kitabı yayımlanan ve tirajlarının toplamı yarım milyona ulaşan Bekir Yıldız'ın, Yayınevimizce yayımlanan öteki kitapları da şunlardır: Reşo Ağa, Kara Vagon, Sahipsizler, Evlilik Şirketi, Harran, Beyaz Türkü, Dünyadan Bir Atlı Geçti.

9. BASIM